

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างและการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิ บทความ ตำราทางวิชาการ วารสาร งานวิจัย งานการศึกษาค้นคว้าอิสระ และงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในการดำเนินการอย่างถูกต้องตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้

1.3 คุณภาพของผู้เรียน จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์

2. เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต

3. ทฤษฎีและหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.2 ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.3 ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก

4.4 การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.5 จุดมุ่งหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.6 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี

4.7 ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.8 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

5. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

8. ความพึงพอใจ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยภายในประเทศ

9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ดังได้เสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 : เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะ และความสำคัญ เป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธาน ค่านิยม ด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย
2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมในศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนา มากยิ่งขึ้น
3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น
4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต

เนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต นั้น ผู้วิจัยได้ค้นคว้าคัดสรรมาจากตำราของนักวิชาการต่าง ๆ หลายท่าน อาทิ เยาวลักษณ์ อักษร สุพน ทิมอ่ำ และวิริยะ บุญยะนิวาสน์. (2555, น. 131–169) กวี วรกวินและคณะ (2554, น. 56–57) และเอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. (2555, น. 79–105) แล้วนำมาเรียบเรียงเนื้อหาสาระตามลำดับดังต่อไปนี้

เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นและระบบเศรษฐกิจ

เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการผลิตและการบริโภค

การผลิต คือ แปรสภาพทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ที่ดิน หุ่น แรงงาน และผู้ประกอบการ ให้เปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการ

แรงจูงใจในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร

การนำทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ผลิตสินค้า เกิดจากความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนเราดังนี้

1. ด้านปัจจัย 4 คนเราต้องการปัจจัย 4 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้
2. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อของคนในแต่ละท้องถิ่น
3. ด้านความสะดวกสบาย คนเรามีความต้องการความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต
4. ด้านการโฆษณาชวนเชื่อ การโฆษณาชวนเชื่อเป็นการกระตุ้นความต้องการสินค้าต่างๆ

ปัจจัยการผลิต

ปัจจัยในการผลิต การผลิตสินค้าต่าง ๆ ต้องมีปัจจัยในการผลิต ได้แก่ ที่ดิน หุ่น แรงงาน และการประกอบการ การนำทรัพยากรมาใช้ในการผลิต ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความประหยัด โดยการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ต้องสิ้นเปลืองหรือสูญเสียน้อยที่สุดหรือความคุ้มค่าให้มากที่สุด และความมีคุณธรรมโดยการนำทรัพยากรมาใช้ เราต้องรู้จักคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับส่วนรวม

เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ

เทคโนโลยี หมายถึง วิทยาการที่นำมาใช้ในการทำงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากขึ้น เร็วขึ้น หรือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับด้านการผลิตและบริการ เช่น เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เทคโนโลยีเกี่ยวกับการบริการด้านต่าง ๆ

การตลาด

ตลาด หมายถึง สถานที่ที่รวมสินค้าและบริการต่าง ๆ หรือการตกลงซื้อสินค้าและบริการ เพื่อแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการ

การบริโภค คือ การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งผู้ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ เรียกว่า ผู้บริโภค สินค้าที่เราบริโภคนั้นแบ่งได้ 2 ประเภท คือ สินค้าประเภทคงทนถาวร เช่น รถยนต์ เสื้อผ้า วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และสินค้าประเภทไม่คงทนถาวร เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการบริโภคสินค้าและบริการ

ผู้บริโภค ต้องรู้จักเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

1. ความจำเป็น การเลือกซื้อสินค้าและบริการ เราต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการนั้น

2. การเปรียบเทียบราคา เราควรสำรวจ ราคาสินค้าจากแหล่งต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบราคาและคุณภาพก่อนตัดสินใจ

3. คุณภาพของสินค้า เป็นสิ่งสำคัญที่เราควรพิจารณาเปรียบเทียบก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า

ระบบเศรษฐกิจ

หน่วยเศรษฐกิจ คือ องค์กรหรือสถาบันที่ทำหน้าที่ในการผลิต การบริโภค และการบริการ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ และหน่วยรัฐบาล โดยเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เรียกว่า ระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจแบ่งเป็น 3 ระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือแบบสังคมนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือระบบตลาด และระบบเศรษฐกิจแบบผสมมีลักษณะดังนี้

ลักษณะเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาทางเศรษฐกิจเกิดจากลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้บางพื้นที่เกิดความขาดแคลนสินค้านั้นๆ จึงต้องมีการพึ่งพากัน โดยการแลกเปลี่ยนซื้อขายเพื่อให้ได้สินค้า

2. การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านคุณภาพ และราคาสินค้า ตลอดจนการบริการที่ดีขึ้น

3. การประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยในสภาวะที่มี การผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน ผู้ผลิตควรจะร่วมมือกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

คุณค่าของทรัพยากร

ความหมายของทรัพยากร หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชหญ้า สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน และกำลังแรงงานมนุษย์ เป็นต้น

ความจำเป็นของทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งได้เป็น 4 ประการ ดังนี้คือ

1. เป็นแหล่งที่มาของวัตถุดิบ และผลิตผล
2. เป็นที่รองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์และช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตดำรงอยู่ได้
3. เป็นแหล่งรองรับของเสีย และของเหลือเศษจากกระบวนการผลิตและการบริโภค
4. ให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจของมนุษย์ เช่น ทิวทัศน์ ภูมิประเทศ ความงามของธรรมชาติ

ทรัพยากรมีจำกัด สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ
2. แรงงาน คือ ความรู้ ความสามารถ กำลังกายและกำลังความคิด ทั้งแรงงานที่มีทักษะ และไม่มีทักษะ
3. ทุน คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่น ๆ
4. ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่รวบรวมปัจจัยการผลิตที่ดิน แรงงานและทุนนำมาดำเนินการผลิตเป็นสินค้าและบริการสนองความต้องการของผู้บริโภค

หลักการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์

1. หลักการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ในการจัดการป่าไม้ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ภายในระบบนิเวศ มีการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม
2. หลักการใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน ทรัพยากรประมงเป็นทรัพยากรที่มีลักษณะเฉพาะตัว คือเป็นสาธารณสมบัติ
3. หลักการทำการเกษตรแบบยั่งยืน ปัจจัยที่มีผลให้เกิดระบบเกษตรแบบยั่งยืน มี 2 ประการคือ
  - 3.1 ความหลากหลายทางชีวภาพ (Diversity) ของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศเกษตร (Agro - ecosystem) นั้น ๆ
  - 3.2 ความผสมกลมกลืน (Harmonization) โดยอาศัยความหลากหลายที่เกิดขึ้นในระบบเกษตร
4. หลักการพัฒนา วิธีการลดมลพิษในระบบการผลิตนั้น อาจทำได้ดังนี้
  - 4.1 การจัดการที่ดีในการควบคุมตรวจสอบการทำงานของระบบการผลิต
  - 4.2 เปลี่ยนวัสดุการใช้หรือปัจจัยการผลิต หรือเปลี่ยนสูตรการผลิตที่ก่อมลพิษ
  - 4.3 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรการผลิตประสิทธิภาพสูงขึ้น
  - 4.4 หมุนเวียนนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่จากของเสียอุตสาหกรรมในประเทศไทย ปัญหาในการกำจัดของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม
5. หลักการใช้พลังงานอย่างยั่งยืน ทุกๆ ส่วนในสังคมจะต้องร่วมกันหามาตรการและเป็นผู้ดำเนินการใช้พลังงานอย่างประหยัด
6. หลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน การควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ทรัพยากรหลักที่มนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์

ทรัพยากรน้ำ น้ำเป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดไปมีหมุนเวียนในวัฏจักร เป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม มนุษย์ใช้สอยน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน ชำระล้างสิ่งสกปรกต่างๆ ใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตอาหาร เป็นปัจจัยในขบวนการผลิตภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

ทรัพยากรดิน ดินเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ สิ่งมีชีวิตเกือบทุกชนิด จะพึ่งพาอาศัยดิน เพื่อความอยู่รอด ดังนั้น ดินจึงมีความสำคัญในด้านการเกษตรกรรม เป็นแหล่งเพาะปลูกเพื่อสร้างปัจจัยสี่

ทรัพยากรป่าไม้ มีความสำคัญมากที่ได้ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในด้านประโยชน์ทางตรง มนุษย์ใช้ป่าไม้ในการผลิตปัจจัยสี่ มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ ในส่วนประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในบรรยากาศ ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

ทรัพยากรสัตว์ป่า สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านวิชาการสัตว์ป่านำมาทดลองด้านวิทยาศาสตร์ค้นคว้า วิจัย นำผลงานมาประยุกต์ใช้ กับมนุษย์ ด้านการรักษาความงาม ความเพลิดเพลิน คุณค่าทางด้านจิตใจ

ทรัพยากรประมง ในทางประมงทรัพยากรด้านนี้ มีความสำคัญต่อมนุษย์หลัก ๆ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ในด้านเป็นอาหาร ทั้งโดยตรงหรือการแปรรูป ประโยชน์ด้านค้าขาย จำหน่ายภายในและภายนอกประเทศ มีคุณค่าใช้เป็นยาพื้นบ้าน เป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับ ซึ่งมีผลในด้านจิตใจของมนุษย์อีกด้วย

ทรัพยากรพลังงาน พลังงานมีความสำคัญอย่างมากสำหรับมนุษย์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงมนุษย์ได้พลังงานจากแสงแดด จากอาหารเพื่อสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกาย ประเทศไทยได้ใช้พลังงานในรูปต่างๆ เช่น พลังงานในรูปของผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม รองลงมาเป็นพลังงานน้ำ ชานอ้อย ถ่านหินและไม้ฟืน ตามลำดับ

ทรัพยากรแร่ธาตุ แร่ธาตุเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ ซึ่งในเชิงเศรษฐกิจแล้วแร่เป็นวัตถุดิบและเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรม เช่น เหล็ก อลูมิเนียม ถ่านหิน ลิกไนต์ ใช้ในการผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักร เครื่องยนต์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆ ในเชิงนิเวศวิทยา

ทรัพยากรมนุษย์ มนุษย์เป็นทรัพยากรประเภทที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและทดแทนใหม่ไม่ได้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้เช่นเดียวกับทรัพยากรอื่นๆ จึงถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีชีวิต อันเป็นสมบัติล้ำค่าของประเทศ เนื่องจากมีสมองและพัฒนาความสามารถนำมาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในทางเสริมสร้างและทำลายคุณค่าหรือความสำคัญของมนุษย์

การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่าและเป็นระบบ เพื่อให้ทรัพยากรเพียงพอกับความต้องการ และเกิดผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด ทำได้โดย

1. การฟื้นฟูและปรับปรุงคุณภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ
2. การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้ทรัพยากรฯ ให้ถูกประเภทถูกวิธี
3. การนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle)
4. การแสวงหาแหล่งทรัพยากรเพิ่มเติม เช่น การสำรวจแหล่งแร่ แหล่งน้ำมันดิบ

การสำรวจแหล่ง ทรัพยากรฯ จากนอกโลก

5. การหาสิ่งอื่นมาทดแทน เช่น ใช้เส้นใยสังเคราะห์แทนขนสัตว์ ใช้อะลูมิเนียมแทนเหล็ก

บทบาทของผู้บริโภค

ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่มีความต้องการสินค้าและบริการ โดยใช้เงินที่เป็นรายได้ของตนไปซื้อจ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ของผู้ผลิตอย่างเหมาะสม

การบริโภค หมายถึง การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์

การเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งจะมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ดังนี้

1. เครื่องหมายเลขทะเบียน (อย.) เป็นเครื่องหมายสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารและยาที่ได้คุณภาพ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขออกให้แก่ผู้ผลิต

2. เครื่องหมายมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม (มอก.) เป็นเครื่องหมายที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดและควบคุมมาตรฐานสินค้าต่าง ๆ

3. เครื่องหมายมาตรฐานอาหารฮาลาล สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่ให้การรับรองมาตรฐาน

4. สุขภาพดีเริ่มที่อาหารปลอดภัย (Safe Food Good Health) กระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรที่ให้การรับรองเครื่องหมายสุขภาพดีเริ่มที่อาหารปลอดภัย

5. การพิจารณาเรื่องอื่นๆ ที่ผู้บริโภคควรคำนึง เช่น อายุของสินค้า ปริมาณของสินค้า สถานที่ เวลา

พฤติกรรมของผู้บริโภค

ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง “กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาและการบริโภคใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอาศัยกระบวนการตัดสินใจเข้าร่วมเพื่อให้กิจกรรมนั้นลุล่วง” ผู้บริโภคจะมีปฏิกิริยาตอบสนอง 2 ทาง ได้แก่ พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายใน ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ความหิว การเต้นของหัวใจ เป็นต้น และพฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา สามารถมองเห็นได้และเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคล โดยพฤติกรรมจะแสดงออกถึงความสนใจ ความชอบในการใช้สินค้า

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค

คอตเลอร์ ฟิลิป (2556, น. 35-36) นักเศรษฐศาสตร์ ชาวอังกฤษผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดระดับโลก เจ้าของแนวคิด Marketing 3.0 เจ้าของหลักสูตร Values Driven Marketing ได้วิเคราะห์ว่าการวิเคราะห์ พฤติกรรมผู้บริโภคเป็น การค้นหาหรือวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อและบริโภคเพื่อทราบถึงลักษณะความต้องการและพฤติกรรม การซื้อและการใช้ของผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้สามารถจัดกลยุทธ์ การตลาด ที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค ได้อย่างเหมาะสม คุณสมบัติของผู้บริโภค คือ

1. ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสินค้าและบริการก่อนตัดสินใจซื้อ
2. ควรพิจารณาถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ใช้สอย
3. ไม่หลงเชื่อคำโฆษณา หรือตัดสินใจซื้อเพราะต้องการของแถม
4. ควรเลือกสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ และจำเป็นสำหรับการใช้งาน
5. ควรตรวจสอบฉลากสินค้า คุณภาพและราคาสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ
6. รักษาสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค เรียกร้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเมื่อถูกละเมิดสิทธิ
7. เลือกใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้เสียหายและเป็นผลดี

ต่อการบริโภค

ปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการอาจสรุปได้คือ ค่านิยม บุคลิกเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลกับการเลือกซื้อสินค้าบางชนิด สภาพของครอบครัว วัยมีผลในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า และฐานะทางเศรษฐกิจ

การออมและการลงทุน

การออม เป็นรายได้ของบุคคลซึ่งเหลืออยู่หลังการหักค่าใช้จ่ายในการบริโภคออกไปแล้วสามารถทำได้ใน 2 รูปแบบ คือ

1. การเก็บเงินออมไว้ในบ้าน โดยการเก็บเงินไว้ในกระปุกออมสินหรือฝากไว้กับพ่อแม่

2. การนำเงินไปลงทุน เช่น การฝากธนาคาร การซื้อพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์เป็นการตอบแทน

การฝาก การฝากเงินกับธนาคารช่วยทำให้เกิดความปลอดภัยต่อเงินออมของเรามากกว่าการเก็บเงินไว้ในบ้านและยังได้รับประโยชน์เป็นเงินตอบแทนซึ่งเรียกว่าดอกเบี้ย มี 2 ประเภท คือ ประเภทออมทรัพย์ และประเภทฝากประจำ

การลงทุน หมายถึง การใช้จ่ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการในอนาคตเพิ่มขึ้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนภาครัฐบาล และการลงทุนภาคเอกชน

ปัจจัยของการลงทุนและการออม มีดังนี้

1. อัตราดอกเบี้ย เมื่ออัตราดอกเบี้ยมีทิศทางลดลง ประชาชนจะสนใจการออมในสถาบันการเงินน้อยกว่าการนำเงินไปลงทุนในด้านอื่น

2. ค่าของเงิน ในภาวะเงินเฟ้อที่ปรับสูงขึ้นซึ่งเป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนใช้เงินจำนวนเท่าเดิมแต่สินค้าได้น้อยลง

3. การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต เช่น ถ้าผู้มีรายได้อาจคิดว่าในอนาคตจะมีรายได้อีกมากขึ้นก็อาจจะเก็บออมในปัจจุบันน้อยลง

4. ขนาดของรายได้ ถ้าบุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้นก็มีแนวโน้มที่การลงทุนและการออมจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

แนวทางการลงทุน การส่งเสริมการออมและการเพิ่มทางเลือกในการระดมทุนในประเทศ ประเทศไทยได้ส่งเสริมให้มีการออมที่เพียงพอสำหรับประชาชน ดังนี้

1. ส่งเสริมการออมทั้งในภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจและภาครัฐ
2. พัฒนาระบบการออมต่างๆ เช่น การจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติและพัฒนากองทุนการออมเพื่อการชราภาพสำหรับแรงงานของประเทศ
3. ส่งเสริมระบบสหกรณ์และพัฒนาองค์กรการเงินเพื่อเป็นทางเลือกในการออมของประชาชน

ธนาคาร หมายถึง สถาบันหรือสถานที่ที่ให้บริการทางการเงินโดยทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นตัวกลางระหว่างผู้ออมและผู้กู้ ซึ่งหน้าที่ของธนาคาร โดยทั่วไปแล้วธนาคารจะมีหน้าที่หลักคือ การรับฝากเงินและการให้เงินกู้หรือสินเชื่อ และการให้บริการอื่น ๆ

การกู้ยืมเงิน คือ การกู้ยืมเงินเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ผู้กู้” มีความต้องการจะใช้เงิน แต่ตนเองมีเงินไม่พอหรือไม่มีเงินซึ่งไปขอกู้ยืมจากบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ให้กู้” และผู้กู้ตกลงจะใช้คืนภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง การกู้ยืมจะมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อ มีการส่งมอบเงินที่ยืมให้แก่ผู้ที่ยืม ในการกู้ยืมนี้ผู้ให้กู้จะคิดดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้

สถาบันการเงินและภาษี

สถาบันการเงิน หมายถึง หน่วยงานหรือองค์การที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระดมเงินออมจากผู้ที่มีเงินออม มาให้ผู้ที่ต้องการกู้ยืมเพื่อการบริโภค การลงทุนหรือการประกอบการธุรกิจ

บทบาทและหน้าที่ของสถาบันการเงิน

สถาบันการเงินที่เป็นธนาคาร เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร เช่น บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จำกัด บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทประกันภัยและบริษัทประกันชีวิต สหกรณ์ออมทรัพย์ และโรงรับจำนำ

ระบบสินเชื่อ หมายถึง สภาพหนี้ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการแลกเปลี่ยนเงิน สินค้า หรือบริการ โดยมีสัญญาตกลงกันว่าจะชำระหนี้ ตามเงื่อนไข และระยะเวลาที่ตกลงกันได้

ประเภทสินเชื่อ

สินเชื่อรัฐบาล คือ การที่รัฐบาลกู้ยืมเงินจากประชาชนในรูปของพันธบัตรเป็นการทำสัญญากู้ยืมเงินจากประชาชนในระยะยาว โดยที่รัฐบาลจะจ่ายเงินจำนวนนั้นคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยจำนวนหนึ่งในระยะเวลาที่กำหนด

สินเชื่อการเกษตร คือ การให้เงินกู้แก่เกษตรกร โดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

สินเชื่อส่วนบุคคล คือ การซื้อสินค้าหรือบริการแล้วค่อยชำระเงินภายหลังการกู้เงินจากธนาคารหรือจากสถาบันการเงินอื่นๆ หรือการกู้ยืมในรูปของบัตรเครดิต

สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย คือ การกู้เพื่อซื้อที่ดิน หรือปลูกสร้างบ้าน เนื่องจากต้องใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีระยะเวลาการผ่อนชำระที่ยาวนาน เพื่อให้เงินที่ต้องชำระในแต่ละงวดนั้นเป็นเงินก้อนที่เล็กลง เพื่อให้ผู้ขอกู้สามารถชำระคืนได้

ผลดีและผลเสียของระบบสินเชื่อ

ผลดี

1. ทำให้ผู้ซื้อไม่ต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนมากในครั้งเดียว เมื่อซื้อสินค้าที่มีราคาแพง เช่น บ้าน
2. ทำให้พ่อค้าขายสินค้าได้มากขึ้น เพราะเป็นการขายผ่อนส่ง
3. ทำให้ธุรกิจไม่ชะงัก เพราะมีเงินหมุนเวียนตลอดเวลา

ผลเสีย

1. ทำให้ผู้ซื้อต้องซื้อสินค้าน่าราคาแพงขึ้น เพราะต้องจ่ายดอกเบี้ย
2. เป็นการส่งเสริมให้ผู้ซื้อที่มีนิสัยฟุ่มเฟือยและใช้จ่ายเกินฐานะ

ภาษี หมายถึง เงินที่รัฐบาลเรียกเก็บจากบุคคลหรือนิติบุคคล เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ

ประเภทของภาษีแบ่งได้ ดังนี้คือ ภาษีเงินได้ แบ่งเป็น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีศุลกากร ภาษีสรรพสามิต ภาษีโรงเรือน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีมูลค่าเพิ่ม

การเสียภาษีของครอบครัว ครอบครัวแต่ละครอบครัว จะต้องมีการประกอบอาชีพ จึงจะมีเงินรายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีงานทำและมีรายได้ ก็จะต้องมีหน้าที่เสียเงินส่วนหนึ่งให้กับรัฐบาล เพื่อไปใช้ในการบำรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งที่เสียให้กับรัฐบาล เรียกว่า ภาษี ดังนั้น บุคคลที่มีรายได้ตามที่รัฐกำหนดทุกคนจึงมีหน้าที่ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐบาล มี 2 ประเภท ได้แก่ ภาษีทางตรง คือ ภาษีที่เก็บจากผู้ที่มีรายได้ต่าง ๆ และ ภาษีทางอ้อม คือ ภาษีที่เก็บโดยบวกเพิ่มไปในราคาสินค้า และบริการต่าง ๆ เรียกว่า ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ความสำคัญของภาษี

1. นำไปเป็นเงินเดือนของข้าราชการ ซึ่งมีหน้าที่ทำงานเพื่อบริการประชาชนและใช้เป็นค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าบริการต่าง ๆ ของทางราชการ
2. นำไปใช้พัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เช่น สร้างถนน สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างสะพาน สร้างเขื่อน และสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นๆ

รายรับ - รายจ่ายของครอบครัว

รายได้หรือรายรับ หมายถึง เงินหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ที่ได้จากการทำงาน หรือการประกอบอาชีพ

รายจ่ายของครอบครัว หมายถึง เงินรายได้ของครอบครัวที่ได้มานั้น แม้จะแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ เพื่อไว้ใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ซื้อของกินของใช้ที่จำเป็น เป็นค่าเล่าเรียนของลูก ๆ ค่าใช้จ่ายในบ้าน เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า รายจ่ายของครอบครัวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายของครอบครัว

บทบาทของผู้ผลิต
ผู้ผลิต หมายถึง ผู้ที่มีการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตใด ๆ ในทางที่จะก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการขึ้น ผู้ที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน มาดำเนินการ ทำให้เกิดสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการผู้บริโภคเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์

การผลิต หมายถึง การใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตใดๆ ในทางที่จะก่อให้เกิดสินค้าหรือการบริการขึ้นแก่ผู้ที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นๆ

บทบาทของผู้ผลิตที่ดีมีคุณภาพหรือมีคุณธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบหรือคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีจรรยาบรรณในการผลิต มีการวางแผนเป็นอย่างดีก่อนเริ่มลงมือผลิต

สินค้าและบริการ คือ สิ่งที่ได้จากการทำงานร่วมกันของปัจจัยการผลิตต่างๆ เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยแบ่งออกได้ดังนี้คือ เศรษฐทรัพย์ หมายถึง สินค้าเอกชน เป็นสินค้าและบริการที่แยกการบริโภคออกจากกันได้ และสินค้าสาธารณะ เป็นสินค้าและบริการที่สามารถบริโภคพร้อมกันได้ และทรัพย์เสรี หมายถึง สินค้าที่สามารถใช้บำบัดความต้องการของมนุษย์ มีปริมาณไม่จำกัดเมื่อเทียบกับความต้องการของมนุษย์จึงไม่มีต้นทุนสินค้า

การบริการ หมายถึง กระบวนการของการปฏิบัติเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสุขสะดวก หรือความสบายอันเป็นการกระทำที่ให้ความเป็นธรรมและเสมอภาค การให้บริการจะมีทั้งผู้ให้และผู้รับ ถ้าเป็นการบริการที่ดี ผู้รับจะเกิดความประทับใจหรือเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริการ

ความสำคัญของการบริการในระบบเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ คือ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบเศรษฐกิจ เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจ และเป็นแหล่งทำให้เกิดรายได้

ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ

ปัจจัยการผลิต หมายถึง สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ มี 4 ประเภท ดังนี้คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ โดยคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าและบริการ ราคาที่เหมาะสม คุณธรรม ความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค เทคโนโลยีการผลิต และต้นทุนการผลิต

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

ทรัพยากรดิน ดินเกิดจากการสลายและผุพังของหินชนิดต่างๆ แล้วคลุกเคล้าปะปนกับอินทรีย์สารชนิดต่าง ๆ รวมทั้งน้ำและอากาศ

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือน้ำบนดินและน้ำใต้ดิน

ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้เป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศเป็นอย่างยิ่ง เป็นต้นน้ำและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามากมาย ช่วยป้องกันการชะล้างหน้าดิน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนของสารต่าง ๆ ในธรรมชาติ ฯลฯ

ทรัพยากรแร่ หมายถึง แร่ธาตุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลก ทั้งบริเวณส่วนที่เป็นพื้นดินและส่วนที่เป็นพื้นน้ำ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

3 ห่วง 2 เงื่อนไข : หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วง คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

ส่วน 2 เงื่อนไข คือการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยเงื่อนไขดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน
2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายที่เป็นภาพรวมของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นสังคมที่ “อยู่ดีมีสุข” หมายถึง การที่คนในสังคมมีสุขภาพกายที่ดี สุขภาพจิตที่ดี มีเศรษฐกิจที่พออยู่พอกิน มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเท่าที่จำเป็น และตั้งอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมในสังคมของตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากการปฏิบัติตามหลักการและเงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน เงินทุน เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนความรู้ด้านวิชาการในการผลิต สามารถจำแนกปัญหา ได้ดังต่อไปนี้
  - 1.1 ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินหรือการถือครองที่ดิน ทำให้เกษตรกรที่มีผลผลิตตกต่ำอยู่แล้วยังมีรายได้น้อยลงไปอีก เพราะต้องเจียดรายได้ไปเป็นค่าเช่าที่ทำกิน
  - 1.2 ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ซึ่งส่งผลให้เป็นที่มาของการกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนเอกชน (สินเชื่อในระบบ) แหล่งเงินทุนให้กู้ยืม เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เกษตรกร (ธ.ก.ส.) หรือกองทุนหมู่บ้านก็ตาม
  - 1.3 ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ แรงงานส่วนใหญ่ในท้องถิ่นยังขาดความรู้และเทคนิคในการผลิตและการบริการ
  - 1.4 ปัญหาการขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ

2. ปัญหาการแข่งขันในตลาด ทำให้เกิดสินค้าที่ไม่มีความหลากหลาย
3. ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค เช่น ความไม่สะดวกในการคมนาคม หรือการขาดแคลนแหล่งน้ำ
4. ปัญหารัฐธรรมนูญในช่วงภัยแล้ง ระบบชลประทาน ไม่พอเพียงต่อการทำการเกษตร เกษตรกรต้องว่างงานหรือในช่วงฝนตกหนักส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกระดับ ทุกสาขาและทุกภาคของเศรษฐกิจไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะภาคการเกษตร แต่รวมไปถึงภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศโดยมีหลักการที่คล้ายคลึง

ตามรอยพระบาทเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวพระราชดำริ ในสมเด็จพระบรมชนกนาถิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ที่พระราชทานแก่ชาวไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 แต่ยังไม่แพร่หลาย จนกระทั่งประเทศไทยเกิดวิกฤตของเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2540 จึงมีการส่งเสริมและให้ความรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนให้มีความพอประมาณแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ และดำรงชีวิตอย่างปกติสุขในสังคมได้

1. หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง 5 ประการ คือ
  - 1.1 การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ โดยทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองมีสำนึกที่ดีต่อตนเอง ปฏิบัติตน เป็นคนดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
  - 1.2 การพึ่งตนเองด้านสังคม สมาชิกของชุมชนต้องรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันและเชื่อมโยงรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย
  - 1.3 การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำทรัพยากรมาใช้อย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด
  - 1.4 การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี จึงต้องรู้จักเลือกใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นหลัก
  - 1.5 การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ต้องยึดหลักพออยู่ พอกิน และพอใช้ ไม่เป็นหนี้สิน และมีการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัวตามความจำเป็น

2. องค์ประกอบสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.1 ทางสายกลาง หมายถึงการตั้งอยู่ในความไม่ประมาท พึ่งตนเองให้มากขึ้น ในทุกระดับ การปฏิบัติอย่างกลาง ๆ ระหว่างความหย่อนเกินไปกับความตึงเกินไป

2.2 พอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักพอ

2.3 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล

2.4 มีภูมิคุ้มกันที่ดีและรู้เท่าทันโลก หมายถึง การกระทำสิ่งใดก็ตามจะต้องทำแบบมีหลักการทำตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง มีความรอบคอบและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมภายนอก

2.5 การเสริมสร้างคุณภาพในตนเอง หมายถึง สำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาเอื้ออาทร ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง

เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้คือ

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้อง เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทนมีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี การปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลางในการดำเนินชีวิตสามารถทำได้ดังต่อไปนี้

1. มีความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆอย่างรอบด้าน ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง

2. มีความรอบคอบ คือ มีการวางแผนโดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่างๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

3. มีความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ มีความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านที่ไม่จำเป็น

2. ยึดถือการประกอบอาชีพที่มีความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้า
4. พยายามหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก
5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตภาคการเกษตร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือราษฎรภาคการเกษตรจึงได้มีพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ขึ้นใน พ.ศ. 2535 ณ โครงการพัฒนา พื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตร ให้แก่ราษฎร โดยส่งเสริมการจัดการด้านที่ดินและแหล่งน้ำในลักษณะ 30:30:30:10 คือ ขุดสระและเลี้ยงปลา 30% ปลูกข้าว 30% ปลูกพืชไร่ พืชสวน 30% และสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ 10% ของพื้นที่

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน และกองทุนหมู่บ้าน

จุดประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

1. ส่งเสริมการออมเงินในท้องถิ่น
2. ช่วยให้สมาชิกได้รับเงินกู้ เพื่อนำไปชำระหนี้หรือนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์ต่อท้องถิ่น

1. พัฒนาระบบเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของท้องถิ่น
2. เป็นแบบอย่างและแนวทางที่ดีในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น
3. พัฒนาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้เป็นระบบและยั่งยืนคู่กับท้องถิ่น
4. พัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรูปแบบร่วมกันทำร่วมกัน

ประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสมาชิกในท้องถิ่น

1. สร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับสมาชิกในท้องถิ่นในอนาคต
2. ให้ผลตอบแทนจากการออมเงินที่มีความเหมาะสมและเป็นธรรม
3. สามารถกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์ได้เมื่อมีความจำเป็น
4. สมาชิกในท้องถิ่นมีเงินสำหรับการลงทุนในการประกอบอาชีพ
5. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเงินโดยได้รับความรู้จากกลุ่มออมทรัพย์
6. ทำให้ครอบครัวของสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์มีความสุข

การรวมตัวของกลุ่มแม่บ้าน มีจุดประสงค์คือ เพื่อการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว โดยการนำความรู้ที่ตนเองมีมาใช้ในการแปรรูปทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ให้มีคุณค่า เพิ่มราคา และเป็นสินค้าออกจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับสมาชิก ในกลุ่มเป็นการขยายของกลุ่มสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้น โครงการที่ช่วยสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวเป็นสินค้าออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มแต่ละท้องที่ เรียกว่า โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์

กองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รัฐบาลได้จัดสรรให้เป็นเงินที่ใช้ในการบริหารจัดการในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้
2. ส่งเสริมให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการเงินทุน
3. เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

การดำเนินงานของหมู่บ้านหรือชุมชนที่ใช้เงินกองทุนหมู่บ้าน

1. หมู่บ้านและชุมชนต้องเลือกคณะกรรมการกองทุนที่มีความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ และความเสียสละเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุน
2. หมู่บ้านและชุมชนจัดหาข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อบริหารจัดการกองทุนอย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ประชาชนในหมู่บ้านสามารถนำเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และนำเงินจากการประกอบอาชีพคืนให้กับกองทุนตามที่ได้ตกลงกันได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แบ่งประเภทออกเป็น 10 กลุ่ม ดังนี้

1. **ด้านเกษตรกรรม** เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** เช่น การจักสาน การช่าง การทอผ้า การแกะสลัก เป็นต้น
3. **ด้านการแพทย์แผนไทย** เช่น หมอสมุนไพร หมอยากลางบ้าน หมอนวดแผนโบราณ และหมอยาหม้อ

4. **ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การอนุรักษ์ป่าชายเลน

5. **ด้านสวัสดิการและธุรกิจชุมชน** ได้แก่ กองทุนในชุมชน เช่น ธนาคารข้าว สหกรณ์ร้านค้า ในชุมชน เป็นต้น

6. **ด้านศิลปกรรม** เช่น วาดภาพ (กิจกรรม) การปั้น (ประติมากรรม) นาฏศิลป์ ดนตรี การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน นันทนาการ เป็นต้น

7. **ด้านภาษาและวรรณกรรม** เช่น ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างผลงานด้านภาษา วรรณกรรมท้องถิ่น การจัดทำสารานุกรมภาษา หนังสือโบราณ การฟื้นฟู การเรียนการสอนภาษาถิ่น ของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

8. **ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี** เช่น ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนาปรัชญาความเชื่อ และประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมการถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การประยุกต์ประเพณีบุญ เป็นต้น

9. **ด้านโภชนาการ** เช่น ความสามารถในการเลือกประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยา ได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย เป็นต้น

10. **ด้านองค์กรชุมชน** เช่น ร้านค้าชุมชน กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มตีมีด ตีขวาน เครื่องมือที่ทำจากเหล็ก กองทุนสวัสดิการชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดเชียงราย

ประวัติและผลงานของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 เป็นจิตรกรไทย มีผลงานจิตรกรรมไทยหลายผลงาน เช่น ภาพจิตรกรรมไทยในอุโบสถวัดพุทธประทีป กรุงเทพมหานคร ประเทศอังกฤษ การเขียนภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์ พระมหาชนก และผลงานศิลปะที่วัดร่องขุ่น ซึ่งมีทั้งงานสถาปัตยกรรม ประติมากรรมปูนปั้น และงานจิตรกรรมไทย ได้รับการยกย่องขึ้นเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ในปี พ.ศ. 2554

อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้จัดแสดงผลงานเดี่ยว และร่วมแสดงผลงานในนิทรรศการสำคัญต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2523 เป็นประธานก่อตั้งกลุ่ม "ศิลป์ไทย 23" เพื่อต้านอิทธิพลศิลปะจากยุโรป อเมริกา

พ.ศ. 2527 เริ่มโครงการจิตรกรรมฝาผนังวัดพุทธประทีป กรุงเทพมหานคร ประเทศอังกฤษ และเดินทางไปเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพุทธประทีป โดยไม่คิดค่าจ้าง

พ.ศ. 2539 เริ่มดำเนินการออกแบบก่อสร้างอุโบสถ วัดร่องขุ่น จังหวัดเชียงรายบ้านเกิดของตนกลายเป็นพุทธบูชาจนถึงปัจจุบัน

สิทธิของผู้ใช้แรงงาน

ผู้ใช้แรงงาน คือ ผู้ที่ตกลงทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลง กัน เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของผู้ใช้แรงงาน จึงมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้แรงงาน ไทย เรียกว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานไทย พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2553) ได้กำหนดสิทธิระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐ ดังนี้

นายจ้าง หมายถึง ผู้ตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงาน โดยนายจ้างมีหน้าที่จ่ายค่าจ้างให้ นายจ้าง เหนารวมถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง

ลูกจ้าง หรือ ผู้ใช้แรงงาน หมายถึง ผู้ตกลงทำงานให้นายจ้างโดยได้รับ ค่าตอบแทนตามที่ตกลงกัน ซึ่งในการทำงานผู้ใช้แรงงานจะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิ ตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ใช้แรงงานไทย

สิทธิของผู้ใช้แรงงานตามกฎหมายแรงงานของไทย

1. วันเวลาทำงาน

1.1 กำหนดเวลาทำงานปกติ ไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่เกิน 7 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เกิน 42 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

1.2 กำหนดเวลาพักระหว่างวันทำงานติดต่อไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมง

1.3 กำหนดวันหยุดประจำสัปดาห์ ไม่น้อยกว่า สัปดาห์ละ 1 วัน ห่างกัน ไม่เกิน 6 วัน และวันหยุดตามประเพณี ไม่น้อยกว่าปีละ 13 วัน วันหยุดพักผ่อนประจำปีปีละ 10 วัน

2. ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด

2.1 ค่าจ้างได้รับไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราจ้างขั้นต่ำจําแนกตามรายจังหวัด

2.2 ลาป่วยได้เท่าที่ป่วยจริงแต่ได้รับค่าจ้างไม่เกิน 30 วันทำงาน

2.3 ลาคลอดไม่เกิน 90 วัน โดยได้รับค่าจ้าง 45 วัน

2.4 ลาเพื่อรับราชการทหาร ได้ไม่เกิน 60 วัน โดยได้รับค่าจ้าง

2.5 ทำงานเกินเวลาทำงานปกติของวันทำงานได้รับค่าล่วงเวลา 1.5 เท่าของอัตรา ค่าจ้างต่อชั่วโมง

2.6 ทำงานในวันหยุดในเวลาปกติได้รับ 2 เท่า ของค่าจ้างในวันทำงาน

2.7 ทำงานล่วงเวลาในวันหยุด รับค่าล่วงเวลาไม่น้อยกว่า 3 เท่า ของ อัตราค่าจ้างต่อชั่วโมง

2.8 ลูกจ้างทั้งชายและหญิง มีสิทธิได้รับค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด เท่าเทียมกันในงานมีลักษณะและคุณภาพอย่างเดียวกันและปริมาณเท่ากัน

3. ค่าชดเชย การจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างซึ่งถูกเลิกจ้าง

การจ่ายค่าชดเชยปกติ ทำงานครบ 120 วัน แต่ไม่ครบ 1 ปี มีสิทธิได้รับค่าชดเชย 30 วัน ทำงานครบ 1 ปี แต่ไม่ครบ 3 ปี มีสิทธิได้รับค่าชดเชย 90 วัน ทำงานครบ 3 ปี แต่ไม่ครบ 6 ปี มีสิทธิ

ได้รับค่าชดเชย 180 วัน ทำงานครบ 6 ปี แต่ไม่ครบ 10 ปี มีสิทธิได้รับค่าชดเชย 240 วัน ทำงานครบ 10 ปีขึ้นไป มีสิทธิได้รับค่าชดเชย 300 วัน

การจ่ายค่าชดเชยพิเศษ กรณีเลิกจ้างเพราะปรับปรุงหน่วยงาน กระบวนการผลิต นายจ้างต้องแจ้งต่อพนักงานตรวจแรงงาน และลูกจ้าง ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 60 วัน ก่อนเลิกจ้าง หากไม่แจ้งล่วงหน้าหรือแจ้งล่วงหน้าน้อยกว่า 60 วัน นายจ้างต้องเสียค่าชดเชยพิเศษ ดังนี้ จ่ายค่าจ้างสุดท้าย 60 วัน จ่ายไม่เกิน 360 วัน เมื่อทำงานเกิน 6 ปี

4. เงินประกัน

ห้ามมิให้นายจ้างเรียก หรือรับเงินประกันการทำงาน ในการทำงานของลูกจ้าง เว้นแต่ลักษณะงานที่ลูกจ้างต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินหรือ ทรัพย์สินของนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเรียกหรือรับเงินประกันจากลูกจ้าง ให้คืนเงินประกันพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ลูกจ้างภายใน 7 วัน

5. การว่าจ้างแรงงานเด็ก

5.1 ห้ามใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงานโดยเด็ดขาด ห้ามใช้แรงงานเด็ก อายุต่ำกว่า 18 ปี ในกิจการบางประเภท และทำงาน ระหว่างเวลา 22.00 น. – 06.00 น. ทำงานในวันหยุดและล่วงเวลา ห้ามใช้แรงงานเด็กในสถานที่เดินร่ำ ร้าง และตามที่กฎหมายกำหนด ให้ลูกจ้างเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิลาเพื่อการอบรมสัมมนาที่จัดโดย สถานศึกษาหรือหน่วยงานรัฐ โดยได้รับค่าจ้างแต่ไม่เกิน 30 วันต่อปี การจ้างแรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องแจ้งพนักงานตรวจแรงงานภายใน 15 วัน

6. การว่าจ้างแรงงานหญิง

6.1 ห้ามใช้แรงงานหญิงทำงานแบบนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดิน 10 เมตรขึ้นไป และ งานก่อสร้างที่ทำให้ดินในอุโมงค์ ไถ่น้ำ ในถ้ำ หรือปล่องในภูเขา เว้นแต่งานที่ไม่เป็น อันตรายต่อสุขภาพและงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนดในกฎกระทรวง

6.2 ห้ามใช้แรงงานหญิงมีครรภ์ทำงานในระหว่างเวลา 22.00 น. – 06.00 น. ทำงานในวันหยุด

6.3 ห้ามมิให้เลิกจ้างแรงงานหญิงเพราะเหตุผลมีครรภ์

6.4 ให้แรงงานหญิงมีสิทธิลาเพื่อคลอดบุตร ครรภ์หนึ่งไม่เกิน 90 วัน

6.5 ห้ามนายจ้าง หัวหน้างาน ผู้คุม หรือผู้ตรวจงาน ล่วงเกินทางเพศแรงงานหญิงหรือเด็ก

อาเซียนที่นำเรียนรู้

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ ซึ่งได้มีการลงนามที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์และไทย

ในเวลาต่อมาได้มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม (เป็นสมาชิกเมื่อ 8 ม.ค. 2527) เวียดนาม (วันที่ 28 ก.ค. 2538) ลาว พม่า (วันที่ 23 ก.ค.2540) และกัมพูชา เข้าเป็นสมาชิกล่าสุด (วันที่ 30 เม.ย. 2542) ทำให้ปัจจุบันมีสมาชิกอาเซียนทั้งหมด 10 ประเทศ

วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งอาเซียน คือ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค อำนวยความสะดวกซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกีดกันที่อยู่ดีของประชาชนบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก

คำขวัญอาเซียน

หนึ่งวิสัยทัศน์ (One Vision) หนึ่งเอกลักษณ์ (One Identity) หนึ่งประชาคม (One Community)

สัญลักษณ์ของอาเซียน

รูปรวงข้าว สีเหลืองบนพื้นสีแดงล้อมรอบด้วยวงกลม สีขาวและสีน้ำเงิน

รวงข้าว 10 ต้น	หมายถึง	ประเทศสมาชิก 10 ประเทศ
สีเหลือง	หมายถึง	ความเจริญรุ่งเรือง
สีแดง	หมายถึง	ความกล้าหาญและการมีพลวัติ
สีขาว	หมายถึง	ความบริสุทธิ์
สีน้ำเงิน	หมายถึง	สันติภาพและความมั่นคง

ความร่วมมือ 3 เสาหลัก

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลัก คือ

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community – APSC) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและอำนวยความสะดวกซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสามารถแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งโดยสันติวิธี
2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี ภายในอาเซียนได้
3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC) อาเซียนได้ตั้งเป้าเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในปี 2558 โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทร และแบ่งปันประชากรอาเซียนให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

และมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน เป็นการร่างสนธิสัญญาที่ทำร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรของสมาคม ทั้งนี้ กฎบัตรอาเซียนเป็นร่างสนธิสัญญา ที่ทำร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวาง กรอบทาง กฎหมาย และโครงสร้างองค์กรของสมาคม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2558 ตามที่ผู้นำอาเซียน ได้ตกลงกันไว้ตามกำหนดการ จะมีการจัดทำร่างกฎบัตรอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551 หลังจากที่ประเทศสมาชิกครบทั้ง 10 ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตร และการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์-1 มีนาคม 2552 ที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นการประชุมระดับผู้นำอาเซียนครั้งแรกหลังจากกฎบัตร มีผลบังคับใช้

ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ประเภทหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้สร้างจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎี และหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ตลอดจนความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็ก เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของเด็กในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างพึงพอใจ จนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งได้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2555, น. 51) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการเชื่อมโยง (connectionism theory) ของธอร์นไดค์ (Thorndike) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองในแต่ละชั้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกฎการเรียนรู้ 3 กฎ คือ

1. กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) หมายถึง สภาพความพร้อม ความมีวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งพื้นฐาน ประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ตลอดจนความสนใจ ความเข้าใจต่อสิ่งที่จะเรียน ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมแล้วได้กระทำ ย่อมเกิดการเรียนรู้ได้

2. กฎแห่งการฝึกหัด (law of exercise) หมายถึง การสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ยาวนานและคงทนถาวรซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กฎย่อย คือ กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ (law of use and disuse) หมายถึง เมื่อนักเรียนได้รับความรู้ในแต่ละครั้งเมื่อไม่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือปล่อยปละละเลย แล้วก็อาจทำให้เกิดการลืมได้

3. กฎแห่งความพอใจ (law of effect) หมายถึง ผลที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ ทำให้อยากจะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ส่วนในทางตรงกันข้าม ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจก็จะทำให้ไม่อยากเรียนรู้และเกิดความเบื่อหน่าย

อารี พันธุ์ณี (2553, น. 212-216) ได้กล่าวโดยสรุปได้ว่า สกินเนอร์ (Skinner) ผู้คิดค้นทฤษฎีเสริมแรง (reinforcement theory) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกิริยาสะท้อนหลังจากเกิดกระบวนการของสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การฝึกฝน (practice) ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัดหรือการฝึกซ้ำ เพื่อให้เกิดทักษะในการแก้ปัญหา

2. การเสริมแรง (reinforcement) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยมีลักษณะทางการสอน และการเรียนที่สัมพันธ์กันมากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดความพึงพอใจ ผู้สอนจึงจะต้องหาวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเรียนมากที่สุด

3. การสรุปเป็นกฎเกณฑ์ (generalization) ได้แก่ การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความคิดรวบยอด (concept) จนกระทั่งสรุปเป็นกฎเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ได้

4. การรู้ผลการกระทำ (feedback) ได้แก่ การที่สามารถให้ผู้เรียนได้รู้ผลการปฏิบัติหน้าที่ได้ทันที เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนได้ปรับพฤติกรรมได้ถูกต้อง

สำหรับแนวคิดของวิริยะ สิริสิงห (2557, น. 24-25) ได้กล่าวถึงหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของเด็กแต่ละวัยสรุปได้ ดังนี้

1. เด็กวัยเริ่มเรียน (2 – 5 ขวบ คือ ชั้นอนุบาลและเด็กเล็ก)

เด็กในวัย 2-5 ขวบ เด็กวัยนี้อ่านหนังสือไม่ออกแต่ดูภาพและฟังเรื่องราวได้ ความสนใจในเด็กวัยนี้จึงชอบพูดคำคล้องจอง ชอบดูภาพสีสันๆ ชอบสัตว์ ชอบฟังเรื่องที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของตนเอง เช่น เด็กที่อยู่ใกล้ทะเลชอบดูภาพปลาโลมา ปลาฉลาม เรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสัตว์ พูดได้ การผจญภัยของสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น

2. เด็กวัยประถมศึกษา มีความสนใจไปตามวัย ดังนี้

2.1 วัย 6-7 ปี เด็กวัยนี้อ่านหนังสือได้บ้างแล้ว แต่ยังไม่คล่องแคล่ว เริ่มมีความคิดมากขึ้น มีจินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องนางฟ้า นิทาน ตัวละครดีและตัวละครร้าย อยากรู้ อยากรู้เห็นเกี่ยวกับธรรมชาติ สนใจเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม ดำเนินเรื่องรวดเร็ว ไม่มีบทบรรยายมาก

2.2 วัย 8-9 ปี เด็กวัยนี้อ่านหนังสือได้มากขึ้น ชอบอ่านนิทาน นิยาย เช่น นิทานพื้นเมือง นิทานตำนาน ซึ่งมีเนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนาน เนื้อเรื่องมีความซับซ้อนขึ้นบ้างมีตัวละครเอก นางเอก ผู้ร้าย และตัวเทวดามาโปรด นอกจากนี้ยังสนใจเกี่ยวกับชีวิตจริงมากขึ้น ชอบฟังระว่างในการเขียนเรื่องให้เด็กวัยนี้คือ ผู้อ่านมักเปรียบเทียบตัวเองกับตัวละครที่แต่งขึ้น ผู้เขียนต้องระมัดระวังในการเขียน ควรสร้างตัวละครให้มีลักษณะโน้มน้าวจิตใจเด็กให้เกิด เจตคติที่ดี มีความเมตตา กรุณา กล้าหาญ อดทน มานะบากบั่น เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงต้องระมัดระวัง ในการสร้าง วีรบุรุษ วีรสตรีในเรื่องให้ดี

2.3 วัย 10-12 ปี เด็กวัยนี้อ่านหนังสือได้คล่องมีความสนใจในการอ่านอย่างแท้จริง เด็กหญิงและเด็กชายแยกกันอ่านหนังสือตามความสนใจของตน แต่เนื้อเรื่องจะมีรายละเอียดที่ซับซ้อนมากกว่า เด็กผู้หญิงชอบเรื่องกระจุ้มกระจิม เรื่องตลกขบขัน นิทาน ส่วนเด็กชายชอบเรื่องกีฬา เรื่องผจญภัย เรื่องทำนองนิยาย วิทยาศาสตร์ การค้นคว้า การทดลองอวกาศ การปฏิบัติงานของจริง

3. เด็กวัยมัธยมศึกษาตอนต้นหรือวัยรุ่นตอนต้น (13-15 ปี) วัยนี้เป็นวัยที่เริ่มย่างเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นอย่างจริงจัง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่มาก ทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ อุปนิสัย ตลอดจนความชอบและความถนัดต่าง ๆ เริ่มเลือกและสนใจในสิ่งที่ตนเองพอใจ ชอบทดลองเพื่อหาคำตอบให้กับความอยากรู้อยากเห็น เด็กผู้ชายชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นคว้า ทดลอง การ์ตูน การผจญภัย เด็กผู้หญิงชอบอ่านหนังสือนิยายรักหวาน นิยายชีวิตหรือเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว บุคคลที่ชื่นชอบ วีรบุรุษ วีรสตรี ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

จากแนวความคิดตามทฤษฎีต่าง ๆ และหลักจิตวิทยาของนักการศึกษาข้างต้นสามารถใช้เป็นแนวทางการสร้างหนังสือเพิ่มเติมที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด มีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด สามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากแนวคิดดังกล่าว จึงทำให้เกิดแนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้น ซึ่งเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เน้นการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถศึกษได้ด้วยตนเอง ในยามว่างนอกเวลาเรียนได้ และนำความรู้ข้อคิดที่ได้รับจากการศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นอกเหนือจากการอ่านหนังสือเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

หฤทัย บุญประดับ (2552, น. 8) และรสสุคนธ์ วินัยถนอม (2553, น.150) ได้สรุปความหมายหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หนังสือ อ่านเพิ่มเติม (Supplementary Book) คือ หนังสือที่จัดทำขึ้นตามกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อสำหรับการอ่าน ศึกษา ค้นคว้า สนองความต้องการของผู้เรียน หรือใช้ประกอบการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ให้กระจ่างชัดเจนมากขึ้น การเรียบเรียงหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะมีสำนวน เนื้อหา ภาพประกอบที่เหมาะสมกับวัยของเด็กหรือ เยาวชนในแต่ละช่วง ชั้นการศึกษา เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย บทร้อยกรอง บทอาขยาน หรือหนังสือการ์ตูน หนังสือสารคดี ท่องโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เยาวชน เป็นต้น

ส่วนแนวคิดของจินตนา ไบกาชุยี่ (2552, น.132) และสมพร จารุณี (2557, น.13) มีความคิดเห็นเป็นไปในทำนองเดียวกันกับสุคนธ์ สินธพานนท์ (2553, น. 148) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ทำนอง เดียวกัน คือ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล ซึ่งหนังสือประเภทนี้ เคยเรียกว่าหนังสืออ่านประกอบอาจเขียนในรูปร้อยแก้ว หรือร้อยกรองก็ได้ เช่น หนังสือคุณธรรมจำเป็นขั้นพื้นฐาน หนังสือหน้าที่พลเมืองดี เป็นต้น

ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในทรรศนะของหลักสูตร นับว่าเป็นวัสดุหลักสูตร (Curriculum Materials) อย่างใดอย่างหนึ่งในด้านทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาทางภาษา จัดเป็นวัสดุการอ่าน (Reading Materials) ในทรรศนะของนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สุดในแวดวงการศึกษา

บันลือ พุกกะวัน (2552, น. 58) และหฤทัย บุญประดับ (2552, น. 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีย่อมช่วยเสริมสร้างคุณค่าในการอ่านสำหรับเด็กได้หลายด้านด้วยกัน ดังนี้

1. สร้างพื้นฐาน สำหรับเตรียมความพร้อมในการฝึกอ่าน การฟัง การพูด การฝึกเขียนเลียนแบบ นับเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นมากสำหรับเด็กแรกเรียน สำหรับการเริ่มเรียนขั้นใหม่
2. ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนสนองความต้องการของเด็กที่ต้องการความเป็นอิสระในบางขณะ
3. เชื่อมโยงช่องว่างระหว่างทางบ้านกับตัวเด็กเองในด้านความบกพร่องในความรู้สึกและจิตใจ โดยหาสิ่งทดแทนจากการอ่าน
4. เสริมสร้างพื้นฐานในการเรียนวรรณคดีและให้รู้รสความไพเราะในทางภาษาได้ดียิ่งขึ้น
5. เสริมสร้างทักษะของการอ่านให้คล่องขึ้น โดยเฉพาะการอ่านในใจก็ฝึกเพิ่มเติมได้มากขึ้น
6. เสริมสร้างความสนใจในการอ่าน เพราะอ่านแล้วสนุก หรือประทับใจ

7. เสริมสร้างประสบการณ์ รวมทั้งขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องได้กว้างขวางลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ อรรถรส ตลอดจนการใช้ภาษาได้หลากหลายรูปแบบ จึงนับเป็นการเสริมสร้างทักษะในการอ่านที่ดี

9. หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีภาพการ์ตูนหรือรูปแบบนิทาน หรือบทร้อยกรอง สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้า การทำแบบฝึกหัดได้ดีขึ้น ดังนั้นการกระตุ้นให้อ่านหนังสืออย่างกว้างขวาง ซึ่งตรงกับความสนใจและระดับความสามารถในการอ่านอย่างกว้างขวาง เช่นนี้ จะช่วยทำให้เด็กได้รับการฝึกฝน ให้เกิดความพอใจและได้รับความสนุกสนานจากการอ่าน และคิดว่าการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต

สมพร จารุณี (2557, น. 5-8) และลักษณา บัวชุม. (2557, น. 54-56) ได้เสนอความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยสอดคล้องกัน ดังนี้

1. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม ควรสอดแทรกแนวความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสมในการนำความรู้ไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนและส่วนรวม

2. ส่งเสริมความเข้าใจ คือ การใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ความรู้และประสบการณ์การใช้ภาษาของผู้อ่าน รวมทั้งนำเสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้ และการพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่าน ด้วยการให้ตัวอย่างที่เหมาะสม เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ตารางคำถาม อภิธานศัพท์ เป็นต้น

3. ส่งเสริมสติปัญญา ให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต การตีความ การเปรียบเทียบ การใช้เหตุและผล การจำแนกแจกแจง การวิเคราะห์ ประเมินค่า รวมทั้งการมีทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

4. ส่งเสริมความรู้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้หรือทักษะเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยัง ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาในด้านต่าง ๆ

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้แต่งจึงควรเลือกนำเสนอเรื่องราวที่เด็กแต่ละวัยสนใจ รวมทั้งเน้นให้ประโยชน์ของเรื่องราวที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสนใจในการอ่าน สร้างสรรค์ และขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องได้กว้างขวางลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนสนองความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการความเป็นอิสระในบางขณะ และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีอีกด้วย ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติมสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมอย่างไร

ประเภทของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสือที่ใช้เกี่ยวกับนักเรียนมีมากมายหลายประเภท มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทของหนังสือที่สร้างสำหรับนักเรียนได้ค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีดังนี้

รสสุคนธ์ วินัยถนอม (2553, น. 50-51) ได้สรุปว่า การแบ่งประเภทของหนังสืออ่านเพิ่มเติม นั้นสามารถแบ่งได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับว่าใช้หลักเกณฑ์ใดมาแบ่ง เช่น การแบ่งโดยใช้วัยของผู้อ่าน เป็นเกณฑ์ ซึ่งลักษณะการเขียนหนังสือแต่ละวัยจะมีความแตกต่างกันออกไป โดยช่วงวัยที่อายุน้อย ในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาจะมีภาพประกอบเนื้อหามากกว่าหนังสือสำหรับระดับในวัยมัธยมศึกษา หรือแบ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้หลักเกณฑ์ลักษณะของการใช้ เช่น ใช้เสริมทักษะ การอ่าน ใช้เสริมประสบการณ์ เจาะลึกในเนื้อหาสาระความรู้เฉพาะวิชา ใช้อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน หรือความบันเทิง แต่ก็สรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมทุกประเภทนั้นล้วนแต่ให้ประสบการณ์แก่ผู้อ่านทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระความรู้ความเพลิดเพลิน รวมทั้งข้อคิดที่สำคัญ อันจะนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต

สมพร จารุณภู (2557, น. 5-7) ได้แบ่งหนังสือออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หนังสือบันเทิงคดีสำหรับคิด เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน จากแหล่งที่พบ มีจำหน่ายในท้องตลาดสามารถจัดเป็นประเภทได้ คือ นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย เรื่องแปล และการ์ตูน ส่วนหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินและความบันเทิง จึงมักมีเนื้อหาสาระที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียนหรือเป็นเรื่องที่ผู้เขียนสมมติขึ้นจากเค้าโครงและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของตัวละคร สถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งพฤติกรรมและความสะเทือนใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นจริงแต่คำนึงถึงความสมจริงและเหตุผล โดยอาจถ่ายทอดในรูปแบบของนิทานชาดก เรื่องสั้น คำกลอน

2. หนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ ต่าง ๆ จึงมักมีเนื้อหาสาระที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง มีแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง สามารถใช้อ้างอิงเป็นความรู้ได้ ดังนั้นหนังสือสารคดีสำหรับเด็กจึงมักถ่ายทอดเป็นความเรียงหรือร้อยแก้ว โดยใช้ถ้อยคำสำนวนที่เข้าใจง่ายครอบคลุมเนื้อหา ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในการอ่านได้ และมักจะไม่กำหนดตัวละครให้มีบทบาท น่าสะเทือนใจ แต่อาจกำหนดความคิดรวบยอดไว้เป็นเป้าหมายสุดท้าย โดยหนังสือสารคดีสำหรับเด็กสามารถจัดแบ่งเป็นประเภทได้ 3 ประเภท คือ 1) สารคดีท่องเที่ยว 2) สารคดีชีวประวัติ 3) สารคดีทั่วไป

ส่วนความเห็นของสนธิ สัตโยภาส (2553, น. 17-21, 23) ได้กล่าวถึงประเภทของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

1. แบ่งโดยยึดระดับชั้นเรียนเป็นหลัก สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ หนังสือสำหรับเด็กหรืออนุบาล ช่วงอายุ 3–5 ขวบ หนังสือสำหรับเด็กประถมศึกษา ช่วงอายุ 6–11 ขวบ และหนังสือสำหรับเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นหรือวัยก่อนวัยรุ่น ช่วงอายุ 12–14 ขวบ

2. แบ่งโดยยึดเนื้อหาเป็นหลักสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ หนังสือบันเทิงคดี หนังสือสารคดี หนังสือการ์ตูนและวารสาร

3. แบ่งโดยยึดวิธีเขียนเป็นหลักสามารถ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ หนังสือสำหรับเด็กประเภทร้อยกรอง และหนังสือสำหรับเด็กประเภทร้อยแก้ว

4. แบ่งโดยยึดรูปแบบการเขียนเป็นหลักสามารถ จำแนกได้ 7 ประเภท คือ หนังสือภาพ วรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานสมัยใหม่ บันเทิงคดีร่วมสมัย บันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์ ความรู้และประวัติบุคคล และบทร้อยกรอง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ หนังสือประเภทบันเทิงคดี หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือประเภทสารคดี หรือหนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านและเพื่ออ่านให้เด็กฟังเพื่อความเพลิดเพลินฝึกทักษะการอ่านคล่องและส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การประเมินคุณค่าหนังสือ ก่อนนำไปใช้จริงเพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพ มีลักษณะที่ดีและเหมาะสมถูกต้อง ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้หลักเกณฑ์การประเมินคุณค่าหนังสือไว้ ดังนี้

ศรีอัมพร ประทุมรัตน์ (2556, น. 60–61) ได้กล่าวว่า การประเมินคุณค่าของหนังสือสำหรับเด็กที่จัดทำขึ้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นของเรื่อง ตัวละคร ฉาก การใช้ภาษา
2. ภาพประกอบ มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา และสามารถสื่อความหมายได้ดี
3. ความยาวของเนื้อเรื่อง ต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ควรมีภาพมากกว่าเนื้อหาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื้อหาเริ่มมากขึ้นตามลำดับ ระดับชั้นมัธยมศึกษา มีภาพบางหน้าตามความเหมาะสม

4. ลักษณะของภาพประกอบ ได้แก่ ขนาด ความสวยงาม ความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ความเหมาะสมกับวัย ความชัดเจนของภาพ

5. วิธีเขียน ได้แก่ เขียนให้น่าสนใจ น่าติดตาม มีความสนุกสนานและมีสาระ

6. ความหนาของรูปเล่ม

6.1 เด็กเล็ก ๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ขนาด 8 หน้า ความหนาประมาณ 12–24 หน้า สำหรับการเขียนแบบร้อยแก้ว ส่วนร้อยกรอง ความหนาประมาณ 8 – 10 หน้า

6.2 เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขนาด 12–16 หน้ายก ความหนาประมาณ 32 – 200 หน้า สำหรับการเขียนแบบร้อยแก้ว ส่วนร้อยกรอง ความหนาประมาณ 12 – 24 หน้า

7. คุณค่าการนำไปใช้ ได้แก่ พัฒนาเจตคติ พัฒนาความรู้ พัฒนาด้านภาษา มีเป้าหมายชัดเจน เหมาะสำหรับวัยของเด็ก

8. รูปเล่ม ได้แก่ ขนาด การเข้าเล่ม การจัดหน้า ปกหน้า ปกหลัง

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น.78) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินค่าหนังสือสำหรับเด็กไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง ด้านความสนุกสนาน ตื่นเต้น ตัวละคร การให้ความรู้เรื่องของธรรมชาติ การพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ภาษา ด้านการใช้ภาษา มีความสุภาพเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน และส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน

3. ภาพประกอบ ความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน และมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

4. รูปเล่ม ด้านคุณภาพความแข็งแรงของปก รูปเล่มเร้าความสนใจ ออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

สิริวรรณ ใจกระเสน (2556, น.17–19) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. การตรวจขั้นต้น

1.1 แนวการเขียน

1) สอดคล้องกับแนวการเขียนที่ใช้สำหรับเป็นหนังสือสำหรับอ่านค้นคว้าเพิ่มเติม

2) มีแบบฝึกหัดท้ายเล่มหรือท้ายบทและอธิบายคำศัพท์ที่ยากด้านการอ่านและความหมาย

3) ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดี ขนบธรรมเนียมประเพณี ความมั่นคงของชาติ

4) ส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่านและการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2 ด้านเนื้อหา

1) สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาและหลักสูตร

2) เนื้อหาควรเกี่ยวกับหลักสูตร

3) เนื้อหาเหมาะสมสำหรับให้เด็กอ่านตามช่วงอายุ และระดับชั้นเรียน

2. การตรวจขั้นสุดท้าย

2.1 จำนวนภาษา

1) ความยากง่ายของการใช้สำนวนภาษา มีความเหมาะสมกับ ระดับชั้นหรือวัยของผู้เรียน

- 2) ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยมของสังคม

2.2 เนื้อหา

- 1) ถูกต้องตามหลักวิชาและข้อเท็จจริง
- 2) บอกแหล่งที่มาของสถิติและข้อมูลต่าง ๆ

2.3 ภาพประกอบ

- 1) วางภาพได้สัดส่วนเหมาะสมสีสดใสสวยงาม
- 2) ภาพสื่อความหมายตรงตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับเนื้อหาถูกต้องตาม

หลักภาษา

- 3) เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2.4 สำนวนภาษา

- 1) ชัดเจน ไม่สับสน
- 2) ถูกต้องและเหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมความรู้
- 3) ศัพท์เฉพาะควรเป็นไปตามหลักราชบัณฑิตยสถาน

ดังนั้น จึง สรุปได้ว่า หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจพิจารณาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นการประกันคุณภาพของหนังสือในการกำหนดให้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ จะทำให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จุดมุ่งหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้นั้น ผู้สร้างจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายในการสร้างทุกครั้ง ดังที่นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวไว้สรุปได้ ดังนี้

ถวัลย์ มาศจรัส (2552, น. 15) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับปราณี ไชยวิทกุล (2552, น. 24-25) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการผลิตหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย
2. เพื่อเป็นการให้ความรู้ ข่าวสารใหม่ ๆ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาบางหัวข้อที่ไม่สามารถกำหนดลงในแบบเรียนได้หมด
3. เพื่อให้เด็ก เกิดนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืน
4. เพื่อให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน
5. เพื่อสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
6. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม เจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้บังเกิดแก่เด็กและสังคม
7. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็ก
8. ช่วยให้ได้พัฒนาการเลือกหนังสืออ่านที่ดี ตามความต้องการเด็ก
9. เพื่อให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี

ลักษณะของหนังสือที่ดี คือ เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เด็กอ่านแล้วเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด มีรูปแบบของหนังสือถูกต้องดังต่อไปนี้

มานพ ถนอมศรี (2552, น. 9) กล่าวว่า ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ตีนั้นแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ

1. ด้านเทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปเล่ม การจัดพิมพ์ภาพและตัวอักษรนั้นต้องชัดเจน ปกต้องสวยงาม และชื่อเรื่องต้องดึงดูดความสนใจของเด็ก
2. ด้านเนื้อหา มีความถูกต้องในการดำเนินเรื่อง หรืออ่านแล้วสนุกชวนติดตาม มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย เนื้อหาของเรื่องมีความหนาพอควรเหมาะสมกับวัยของเด็ก ไม่ยาวเกินไปหรือสั้นเกินไป และสำนวนภาษาจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นอย่างดี
3. ด้านภาพประกอบ หนังสือสำหรับเด็กจะมีภาพประกอบเกือบทุกหน้า ไม่ว่าจะเป็นฉบับเชิงคดี สารคดี หรือร้อยกรอง ภาพประกอบนั้นจะต้องมีสีสันสวยงาม วาดอย่างประณีต สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่อง ภาพต้องถูกต้อง ขนาดภาพเหมาะสมกับขนาดของรูปเล่มและน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของเด็ก

ส่วนความเห็นของเดือนฉาย สุขสวัสดิ์. (2554, น. 32-33) ได้กล่าวถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีสำหรับเด็ก ไว้ดังนี้

1. ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ
  - 1.1 ให้ข่าวสารแก่เด็ก และอธิบายรายละเอียดข่าวสารครบถ้วน
  - 1.2 ส่งเสริมความเข้าใจ
  - 1.3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เหมาะสม
  - 1.4 ส่งเสริมเจตคติที่ดีในการอ่าน
  - 1.5 ให้ความบันเทิง เพื่อเราให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่าน
  - 1.6 ปลุกฝังคุณธรรมด้านต่างๆ เช่น ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ และความตระหนักในการทำความดี
2. ด้านเนื้อหาสาระและความเหมาะสมของรูปเล่ม
  - 2.1 มีเนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย ได้แก่
    - 1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น สัตว์ เทพนิยาย นิทานต่างๆ วีรบุรุษ วีรสตรี
    - 2) หนังสือคำประพันธ์ ไม่สลับซับซ้อนมีความคล้องจองกันด้วยบทกลอนง่าย ๆ
    - 3) เป็นเรื่องที่ชดเชยอารมณ์และสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กแต่ละวัย
    - 4) เนื้อหาไม่ยากจนเกินไป แต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2.2 การเดินเรื่องฉับไว ทันใจ เนื้อเรื่อง ไม่สับสนหรือวกวน ตัวเอกของเรื่องเก่ง และตัวประกอบน่าสนใจ

2.3 ตัวละครอยู่ในวัยใกล้เคียงกับเด็ก

2.4 มีเนื้อหาสาระที่ง่าย ขยายการรับรู้ สร้างจิตสำนึกที่ดี

2.5 ตัวอักษรโต ชัดเจน เหมาะสมกับสายตาของเด็ก

2.6 ภาพมีความสดใส ดึงดูดความสนใจ

2.7 ปกสีสวย ชื่อเรื่องน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจในการเปิดอ่าน

2.8 การวางรูปหน้า การจัดข้อความ ทำได้ถูกต้อง

2.9 ขนาดรูปเล่มต้องกะทัดรัด เหมาะสม

3. การใช้ภาษาและรูปแบบการเขียน

การเขียนหนังสือสำหรับเด็กต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของเด็ก จะต้องทำให้เด็กเกิดความเข้าใจได้โดยง่าย สำนวนภาษาที่นักเขียนนิยมใช้มี 2 ประเภท คือ ร้อยแก้ว และร้อยกรอง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรมีความเหมาะสม ในด้านภาพประกอบสีสัน สวยงาม เหมือนจริง เนื้อหาให้ทั้งความรู้และความบันเทิง ให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาเจตคติที่ดี ใช้ภาษาง่าย ๆ ถูกต้อง ความหนาพอเหมาะ ปกสีสวย เย็บเล่มถาวร แข็งแรง และเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่าน และชื่อเรื่องน่าสนใจ

ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

จินตนา ไบกาซูยี (2553, น. 144-145) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมความเข้าใจ คือ ใช้ภาษาที่ถูกต้องมีประสบการณ์ทางด้านการใช้ภาษา
2. ส่งเสริมความรู้ ควรเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาและ

เกิดพัฒนาการในด้านต่างๆ

3. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

4. ส่งเสริมสติปัญญา คือ ส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต ตีความ เปรียบเทียบ ใช้เหตุและผลจำแนกแจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนมีทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

5. ส่งเสริมเจตคติที่ดีไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

เทียมจันทร์ ศรีสังข์ (2554, น. 12) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ดี
2. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของผู้เรียน ช่วยให้อ่านได้คล่องแคล่วแตกฉาน

3. เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาความคิด จากการรับข่าวสาร ทันโลก ทันทเหตุการณ์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันได้

4. ช่วยให้เด็กรู้จักเลือกอ่านหนังสือเป็น มีนิสัยรักการอ่าน ใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้

5. เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและเด็ก โดยการหาสิ่งทดแทนจากการอ่าน

6. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ ค่านิยมอันดีงามเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้เกิดแก่เด็กรุ่นใหม่ของสังคมเสริมลักษณะนิสัยที่ดีแก่เด็กให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขไม่สร้างความเดือดร้อนแก่สังคม

7. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความเป็นชาติและสถาบันที่สำคัญ เสริมสร้างศรัทธาในเอกลักษณ์ของชาติ

8. ให้ข่าวสาร ส่งเสริมความเข้าใจตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นมีประโยชน์ต่อผู้เรียน เป็นการส่งเสริมสติปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ ปลูกฝังนิสัยรักการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง รักการอ่าน ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมอันดีงาม ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนมีความสุขในการอ่านและสามารถนำข้อคิด ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้เด็กรู้จักเลือกหนังสือที่ได้อ่านได้เหมาะสมกับวัยและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะวิธีสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

หฤทัย บุญประดับ (2552, น.17-18) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนในการเขียนเรื่องกำหนดรูปแบบ โดยเน้นความบันเทิง หรือสาระความรู้ และคุณธรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดแก่เด็ก

2. วางแก่นเรื่อง (Theme) อย่างชัดเจนเพียงเรื่องเดียว กำหนดแนวคิดของเรื่องที่ต้องการให้ผู้อ่านเกิดบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3. สร้างโครงเรื่อง (Plot) กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะเขียนไว้อย่างสอดคล้องและเป็นเอกภาพ ผูกเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ให้มีเหตุการณ์ต่างๆ จะต้องกำหนดจุดที่เร้าใจที่สุดหรือเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น ซึ่งเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง จะคลี่คลายปัญหาทุกอย่างอันจะนำไปสู่ตอนจบอย่างมีความสุขมีคติสอนใจ

4. เนื้อเรื่องย่อ คือ การเขียนเนื้อเรื่องย่อ ๆ ของเรื่องไว้ แล้วจึงเริ่มต้นขยายรายละเอียด การขึ้นต้นโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตอนกลาง และตอนจบโดยขยายเนื้อหาให้ได้รายละเอียดจนเป็น เรื่องที่สมบูรณ์

5. เขียนบท (Script) คือ การนำเรื่องราวที่ได้จากโครงเรื่องมาเป็นการเขียนบทนำหรือ การขึ้นต้นเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตอนกลาง และตอนจบ

6. กำหนดฉาก ได้แก่ บริเวณที่เรื่องราวเกิดขึ้นมีการกำหนดยุคสมัย ระยะเวลาและ ฤดูกาลให้ถูกต้อง รวมทั้งเครื่องแต่งกายของตัวละครแต่งให้ถูกต้องตามยุคสมัยด้วย

7. ตรวจสอบแก่นเรื่องที่แทรกคตินิยมตามที่กำหนดไว้ ยังคงอยู่ในเรื่องชัดเจน หรือ มีลักษณะแอบแฝงอยู่ในเรื่องอย่างแนบเนียน

8. ตรวจสอบว่าเรื่องมีการเคลื่อนไหวหรือไม่ ตัวละครสำคัญเป็นผู้ดำเนินเรื่องอย่างไรราบรื่น หรือไม่ เหตุการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องรับกันดีหรือไม่

กุกุยา แสงเดช (2553, น. 26–28) ได้กล่าวถึงการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาได้แก่ เนื้อหาอิงหลักสูตรจะต้องมีประเด็นเนื้อหา จากหลักสูตรอย่างน้อย 1 ประเด็น เนื้อเรื่องมีเป้าหมายแน่นอน โครงเรื่องไม่ซับซ้อน เนื้อเรื่องถูกต้อง ตามหลักจิตวิทยา ความยากง่ายพอเหมาะกับระดับชั้น และแก่นของเรื่องเด่นชัดไม่เกิ่นกำลังปัญญา ของเด็กแต่ละวัย

2. ความยาวของเนื้อเรื่อง เหมาะสมกับวัยของเด็กและระดับชั้นเรียน

3. ภาพประกอบ ให้ความหมายตรงกับเนื้อหา และมีความสวยงาม จูงใจให้อยากอ่าน

4. ตรวจสอบรูปแบบ ได้แก่ ปกหน้า คำนำ คำชี้แจง เนื้อหา คำอธิบายศัพท์ แบบฝึกหัด แบบทดสอบหลังเรียน เฉลยคำตอบ บรรณานุกรม และปกหลัง

5. เลือกระเภทหนังสือเป็นแบบสารคดีหรือบันเทิงคดี ซึ่งเขียนได้ทั้งในลักษณะร้อยแก้วและ ร้อยกรอง

ส่วนความคิดเห็นของสนธิ สัตโยภาส (2553, น. 58–68) ได้ชี้แนะแนวทางการสร้าง หนังสืออ่านเพิ่มเติม สรุปได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แปรความจากหนังสือต่างประเทศในเรื่องที่น่าสนใจและเหมาะสม

2. ศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นอาจมีประเพณี ตำนาน เรื่องราวที่น่าสนใจเพื่อนำมาเขียนเรื่อง

3. พิจารณาเนื้อหาที่ยาก เพื่อนำมาเรียบเรียงให้เข้าใจง่ายขึ้นสำหรับเด็ก

4. นำเสนอปัญหาสังคมในท้องถิ่น เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยสิ่งแวดล้อม การตัดไม้ทำลายป่า

ปัญหาขยะ เป็นต้น

5. สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

6. จัดทำต้นฉบับ บรรจุภาพและตัวอักษรครบองค์ประกอบทดลองให้นำไปใช้กับกลุ่มทดลองชั้น 1:1 กลุ่มเล็กและภาคสนาม (Try-out) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบ

7. ขึ้นจัดรูปเล่มฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น เริ่มจากการวางเค้าโครงเรื่องเนื้อหาที่จะแต่ง กำหนดภาพประกอบเนื้อหา ขนาดตัวอักษร ทดลองตามขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพ ในกลุ่มทดลองแล้วนำไปใช้จริงกับประชากร ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิต ของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นมาประยุกต์ใช้สำหรับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 เล่ม เพื่อนำไปทดลองใช้ก่อนที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในประชากร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอยางชุมน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ต่อไป

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอน ที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลถึง คุณภาพผู้เรียนด้วยเช่นกัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รุจิรี ภูสาระ (2553, น.61) และบุญชม ศรีสะอาด (2556, น.57) กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดหลักสูตรที่ควร พัฒนาจากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุเป้าประสงค์ตาม มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ จึงเปรียบเทียบเหมือนโครงร่างหรือพิมพ์เขียวที่ กล่าวถึงประสบการณ์เรียนรู้ตามหัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้อง สัมพันธ์กัน ส่วนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะแสดงการจัดการเรียนการสอนตามบทเรียน และ ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายวันหรือรายสัปดาห์

ส่วนแนวคิดของชนัท ธาตุทอง (2552, น. 134) ขวลิต ชูกำแพง (2553, น.86) และ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553, น. 125) ได้กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเอกสารแนวทางสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่เป็นการนำวิชา หรือประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดปีการศึกษาหรือตลอดภาคเรียน มาสร้าง เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการกำหนดจุดประสงค์ กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ การวัดและประเมินผล

สำหรับความคิดเห็นของ สำลี รักสุทธี (2553, น. 78) และสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2553, น. 58) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นแผนการเตรียมการสอน หรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็น ระบบ และจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมี การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะให้ ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านใด (สติปัญญา/เจตคติ/ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใดใช้สื่อการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไรให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่แท้จริงของท้องถิ่น

ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เมื่อครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์หรือความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สำลี รักสุทธี (2553, น. 43-45) ได้กล่าวสนับสนุนความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้อีกว่า

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพครู ครูอาจารย์แม้ว่าจะสอนมานานเพียงใด มีความสามารถเพียงใด คงจะให้คนในวงการศึกษายอมรับได้ยาก หากท่านไม่สามารถมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือสื่อสารบอกให้คนอื่นทราบได้ว่า ท่านมีขั้นตอนการสอน มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการเตรียมการสอน การจัดการศึกษาไว้อย่างไร และดำเนินการทางการศึกษาได้อย่างไร เฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคงไม่เพียงพอสำหรับเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของคุณครูได้

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือเข็มทิศบอกทางครู เข็มทิศมีความจำเป็นต่อกับต้นต่อนักเดินป่าฉันใด แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็มีความสำคัญต่อครูฉันนั้นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมือนพิมพ์เขียวของครู วิศวกร สถาปนิกเป็นผู้ออกแบบ สร้างบ้าน สร้างอาคาร ตีกรามบ้านช่อง ให้มี ความแข็งแรงทนทาน ครูมีหน้าที่ออกแบบทางการศึกษาเพื่อสร้างคน ดังนั้นพิมพ์เขียวมีความจำเป็นต่อการสร้างบ้านฉันใด แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็ย่อมมีความจำเป็นต่อครูฉันนั้น

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคณะ (2552, น. 53) และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2553, น. 3-4) กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการพิจารณาผลงานและคุณภาพในการปฏิบัติการสอน
2. เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความ ต้องการของนักเรียน
3. เพื่อให้ผู้สอนมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. เพื่อให้สามารถเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ให้พร้อมก่อนทำการสอนจริง
5. เพื่อให้ผู้อื่นสอนแทนได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น
6. เพื่อให้เกิดการปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากข้อจำกัดที่พบ
7. เพื่อให้ผู้อื่นสอนแทนได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น
8. สร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาจากนักเรียนและผู้ปกครอง

องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้
 ทิศนา ขัมมณี (2555, น. 16) ได้กล่าวว่ องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล และบันทึกหลังสอน ได้แก่ ผลการสอน ปัญหาอุปสรรค และการปรับปรุงแก้ไข ในครั้งต่อไป

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553, น. 311) ได้กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ถ้าได้ฝึกเขียนอย่างสม่ำเสมอ ผลที่ได้จะคุ้มค่ากับเวลาอย่างมาก แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ

1. สำคัญ คือแก่นความรู้ ทักษะและเจตคติที่ต้องให้ผู้เรียนได้รับหลังจากเรียน เรื่อง นั้น ๆ การเขียนสำคัญ ควรให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์และได้ใจความ ใช้คำกะทัดรัด ชัดเจน ไม่ฟุ่มเฟือย และมีใจความตรงกับเนื้อหาให้ครอบคลุม

2. ชื่อได้มาจากการอ่านคำอธิบายรายวิชาหรือหัวข้อปัญหาในชีวิตจริงตามที่ต้องการของชุมชนให้สอดคล้องกับวัยและความสามารถของผู้เรียน

3. จำนวนชั่วโมง เป็นคาบเวลาที่เหมาะสมกับน้ำหนักและปริมาณของเรื่อง
 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีส่วนประกอบของการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ จะต้องมีส่วนประกอบที่สมบูรณ์คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ ภาระงาน/ชิ้นงาน/หลักฐานการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและบันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี

สำลี รักสุทธี (2553, น. 89-90) วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553, น. 320) และวัฒนาพร ระวังบุทซ์ (2553, น. 213-214) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีสรุปได้ดังนี้

1. เป็นแผนที่มีการวัด และประเมินผลครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติที่ดี
2. เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน สมบูรณ์
3. เป็นแผนที่จัดให้ผู้เขียนได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4. มีวิธีสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้ชี้แนะและเติมเต็มความรู้ให้สมบูรณ์
5. เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ผู้เรียน
6. ครูผู้วัดดูประสงค์และเป้าหมายของการสอนในแต่ละครั้ง รวมทั้งครูที่มาสอนแทนด้วย
7. มีความมุ่งหมายของแต่ละบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนการสอน
8. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. คำนึงถึงธรรมชาติความต้องการ ความสนใจของเด็ก ระยะเวลาของการเรียนในแต่ละครั้ง และยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

รูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

บัวจันทร์ บุญสม (2556, น. 21) ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคณะ (2552, น. 54) และวาสนา ศรีทธา (2552, น. 13) ได้ให้แนวทางการจัดรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดคล้องกันว่า รูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่มีรูปแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่งจะกำหนด แต่ควรมีความชัดเจนและง่ายต่อการนำไปใช้ มี 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการเรียงลำดับหัวข้อ มีความสะดวกในการเขียน เพราะไม่ต้องเขียนความสัมพันธ์ของแต่ละหัวข้อไว้ แต่ยากในการสร้างความสัมพันธ์ในแต่ละหัวข้อ เวลาดำเนินการเรียนการสอน รูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเขียนตามขั้นตอน คือ ชื่อเรื่องของหน่วย และแผน เวลาที่ใช้ วัน เดือน ปี มีมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม สาระการเรียนรู้ที่จะสอนในแผน กิจกรรมที่จัดการประเมินผลและรายชื่อสื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนความคิดเห็นของผู้บริหาร เมื่อสอนเสร็จแล้วควรมีบันทึกผลหลังการสอนของครู ตลอดจนบันทึกคะแนนแสดงพัฒนาการของนักเรียนและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วไปมีรูปแบบ คือ แบบเรียงลำดับหัวข้อเป็นความเรียงและแบบกึ่งตาราง หรือแล้วแต่สถานศึกษาจะกำหนดขึ้นใช้เอง หรือครูผู้สอนเลือกใช้เองแต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือ แบบเรียงหัวข้อเป็นความเรียง เพราะสามารถใส่รายละเอียดได้มากและง่ายต่อการศึกษา
2. รูปแบบกึ่งตาราง รูปแบบนี้จะเขียนเป็นช่อง ๆ ของแต่ละหัวข้อที่กำหนดแต่ละช่อง จะมีความสัมพันธ์กันในแนวนอนอย่างเห็นได้ชัดเจน

ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีนักการศึกษาหลายท่านได้สรุปองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ โดยสอดคล้องกัน ดังนี้ คือ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553, น.114) สันติ บุญภิรมย์ (2552, น.130) และ ทิศนา ขมมณี (2555, น. 86) และสุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2553, น. 63-64) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ อาจอยู่ในรูปของ

ความเรียงหรือตาราง หรือทั้งความเรียงและตารางรวมกันก็ได้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบได้ตามความเหมาะสม ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ หรือหัวแผน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็น ภาพรวมของแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ว่าเป็นแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด เรื่องอะไร ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมนานเท่าใด

ส่วนที่ 2 ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1. สาระ
2. มาตรฐานการเรียนรู้
3. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. สาระสำคัญ
5. จุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย
  - 5.1 จุดประสงค์ปลายทาง
  - 5.2 จุดประสงค์นำทาง
6. สาระการเรียนรู้ เนื้อหา
7. กิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้
8. สื่อ/นวัตกรรม /แหล่งเรียนรู้
9. การวัดและประเมินผลประกอบด้วย
  - 9.1 วิธีการประเมิน
  - 9.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
  - 9.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน
10. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
11. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ท้ายแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยบันทึกผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้สอนใช้บันทึกการสังเกตที่พบจากการนำแผนไปใช้ เช่น ปัญหาและแนวทางการ แก้ไข กิจกรรมเสนอแนะและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแผน ในการนำไปใช้ต่อไป อีกส่วนหนึ่งของท้ายแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน ใบงาน แบบทดสอบ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนนั้น ๆ เป็นต้น

หลักการและขั้นตอนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553, น. 114-125) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีดังนี้

1. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระที่จะจัดทำหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจ เป็นเป้าหมายและทิศทางการจัดการเรียนรู้

2. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ และกำหนด ผลการเรียนรู้ รายปี/รายภาค จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ เป็นการกำหนดเนื้อเรื่องที่จะต้องเรียน โดยคำนึงถึงจุดเน้นของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน
Caus: Da จำนวนเวลาที่จัดการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ วัยและระดับชั้น ส่วนการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นการระบุถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งเกิดหลังจาก การเรียนรู้ในแต่ละแผน

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ รายปี รายภาค กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่จะต้องเรียนให้สอดคล้องกันกับ สภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

4. นำผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค และสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค มาพิจารณา เพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา

5. นำคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าหน่วยการเรียนรู้เปรียบเสมือนบทเรียนบทหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลายเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อาจใช้หลักการบูรณาการ หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน เช่น สังคมศึกษา แล้วนำลักษณะเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

6. นำหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมาจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นรายหน่วย

7. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายหน่วยมาจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับแนวคิดของพิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียวร์ ยินดีสุข (2552, น. 59) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า หลักการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายชั่วโมง/รายคาบ และควรเพิ่มเติมการเขียน ดังนี้

1. สาระสำคัญ เป็นการชี้แจงสาระโดยสรุปที่นักเรียนจะได้ตามวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินการเรียนรู้ของแต่ละชั่วโมงสอน

2. สาระการเรียนรู้ ควรประกอบด้วยความรู้ (K) ทักษะ/กระบวนการคิด (P) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

3. ชิ้นงานหรือภาระงาน (หลักฐาน ร่องรอยแสดงความรู้)

4. คำถามสำคัญ เป็นคำถามที่ครูได้ระบุคำถามสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนหาคำตอบหรือสืบสอบด้วยตนเอง

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมงควรมีลักษณะ ดังนี้

5.1 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง

- 5.2 เน้นการบูรณาการทักษะการคิด เศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ วินัยเชิงบวก
- 5.3 เน้นกิจกรรมประยุกต์ใช้ความรู้ ทำให้ได้ชิ้นงานหรือผลงานที่เป็นหลักฐาน
6. การจัดบรรยากาศเชิงบวกหมายถึง การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนดังต่อไปนี้
- 6.1 บรรยากาศทางกายภาพ (จัดที่นั่งครู จัดที่นั่งนักเรียน จัดมุมประสบการณ์ เช่น มุมอ่าน มุมสืบค้นด้วยการใช้ ICT จัดป้ายนิเทศ จัดแสง สี สิ้นให้เหมาะสม จัดการเรื่องความสะอาดของชั้นเรียน)
- 6.2 บรรยากาศทางจิตใจ (บุคลิกภาพของครู การแต่งตัว ภาษาท่าทาง ความมั่นใจที่เป็นตัวอย่าง การเสริมแรงแบบต่าง ๆ การลงโทษ การกระตุ้นสร้างแรงจูงใจนักเรียน)
7. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้
- 7.1 วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ
- 7.2 สื่อซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ คุอร์สอบูชี้ให้ชัดเจน
- 7.3 ใบงานที่..... เรื่อง.....
- 7.4 แผนภาพความคิดเกี่ยวกับ.....
- 7.5 แหล่งการเรียนรู้ (แหล่งการเรียนรู้ที่ไม่มีชีวิต เช่น สถานที่ สถาบันต่าง ๆ แหล่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต เช่น วิทยากร ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ ช่างปั้น)
8. ประเมินการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากการประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิต ด้วยการใช้แบบสอบ แบบลัดและแบบประเมิน
9. กิจกรรมเสนอแนะ (ถ้ามี)
10. ความรู้เพิ่มเติม
11. ใบงาน
12. แบบประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงแบบมิติคุณภาพ (Rubrics Scoring)
13. ข้อเสนอแนะผู้บริหารสถานศึกษา
14. บันทึกหลังการสอน

การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เมื่อครูผู้สอนได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมขึ้นมาแล้ว จำเป็นต้องผ่านการกลั่นกรองหาคุณภาพความเหมาะสมของนวัตกรรมก่อนนำไปใช้โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และผ่านขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ ดังมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการทดสอบประสิทธิภาพไว้ดังนี้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2553, น. 74–76) นพพร ธนะชัยพันธ์ (2555, น. 11) และ สุนทร ลินธพานนท์ (2553, น. 11) ซึ่งได้กล่าวถึงขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกันพอสรุปได้ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 1 คน โดยทดลองกับเด็กอ่อนเสียก่อน จากนั้นก็ใช้เด็กปานกลางและเด็กเก่งตามลำดับ คำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวนี้อาจได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก 60/60

2. แบบกลุ่มเล็ก (1 : 10) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6 – 10 คน (ละผู้เรียนเก่งกับอ่อน) คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีก เกือบเท่าเกณฑ์ 70/70

3. ภาคสนาม (1 : 100) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้นประมาณ 30–100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการปรับปรุงผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน ร้อยละ 2.50 ก็ให้ยอมรับหากแตกต่างกันมากผู้ผลิตต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพโดยยึดสภาพความเป็นจริงเป็นเกณฑ์

จากแนวทางการทดสอบประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามแนวคิดของนักการศึกษา ช้างตัน สรุปได้ว่า มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ทดลองแบบเดี่ยว ใช้ผู้เรียน 1 คน หรือ 3 คน คือ เด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน ขั้นที่ 2 ทดลองแบบกลุ่มเล็ก ใช้ผู้เรียน 6–10 คน ละเด็กเก่งกับอ่อน และทดลองแบบภาคสนามกลุ่มใหญ่ ใช้ผู้เรียน 1 ห้องเรียน หรือจำนวนประมาณ 30–100 คน ประสิทธิภาพที่ได้ จะเพิ่มขึ้นเกือบเท่าเกณฑ์หรือถึงเกณฑ์ หรือสูงกว่าเกณฑ์

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2553, น. 73) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2554, น. 495) และบุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 153–155) ได้กล่าวโดยสอดคล้องกันว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพเป็นระดับประสิทธิภาพของนวัตกรรม ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นระดับที่ผู้ผลิตนวัตกรรมจะพึงพอใจว่า หากนวัตกรรม มีประสิทธิภาพ ถึงระดับนั้นแล้ว ก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน และคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ กระทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) ดังต่อไปนี้

E_1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ

E_2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนจะเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ มักจะใช้ 80/80 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75

วิธีการคำนวณหาประสิทธิภาพ

1. โดยใช้สูตร กระทำได้โดยการใช้สูตรต่อไปนี้

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E_1 = \frac{\sum x}{N} \times 100$$

E_1 = ประสิทธิภาพของกระบวนการ

ΣX = คะแนนรวมของแบบฝึกหัดหรืองาน

A = คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชิ้นรวมกัน

N = จำนวนผู้เรียน

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E_2 = \frac{\Sigma F}{B} \times 100$$

E_2 = ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ΣF = คะแนนรวมของผลลัพธ์หลังเรียน

B = คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน

N = จำนวนผู้เรียน

2. โดยใช้วิธีการคำนวณธรรมดา

โดยใช้วิธีการคำนวณธรรมดาหาค่า E_1 และ E_2 สำหรับค่า E_2 อาจทำได้โดยการเอาคะแนนของนักเรียนทั้งหมดรวมกัน แล้วหาค่าเฉลี่ยและเทียบส่วนเพื่อหาค่าร้อยละ สำหรับค่า E_1 คือค่าประสิทธิภาพของงานหรือแบบฝึกหัด กระทำได้โดยการเอาคะแนนงานของนักเรียนแต่ละคนมารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยและเทียบส่วนเป็นร้อยละ

การกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับว่าสื่อหรือنواتกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ คือ ด้านความรู้ ความจำ E_1/E_2 มีค่า 80/80 ขึ้นไป ด้านทักษะปฏิบัติ E_1/E_2 มีค่า 70/70 ขึ้นไป โดยที่ค่า E_1/E_2 ต้องไม่แตกต่างกันเกินกว่าร้อยละ 5

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เกณฑ์ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) ที่กำหนดเป็นที่ยอมรับคือ E_1/E_2 ต้องมีค่า 80/80 ขึ้นไป หรือด้านทักษะเท่ากับ 70/70 ขึ้นไป

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวชี้วัดว่า การจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมามีบรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพียงใด นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

ภัทรา นิคมานนท์ (2552, น. 67-83) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถจากการเรียนการสอน ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย เป็นความสามารถทางสติปัญญา ได้แก่
    - 1.1 ความรู้ ความจำ คือ ความสามารถในการระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
    - 1.2 ความเข้าใจ เป็นผลจากการนำความรู้ ความจำ มาผสมกันจนเกิดความเข้าใจ มี 3 ลักษณะ คือ การแปลความ การตีความ และการขยายความ
    - 1.3 การนำไปใช้ คือการนำความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนมาแล้วไปใช้แก้ปัญหา
    - 1.4 การวิเคราะห์ เป็นการแยกเรื่องราวออกมาเป็นส่วนย่อยๆ ได้ เห็นความสัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน
    - 1.5 การสังเคราะห์ เป็นการนำเอาส่วนย่อยต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไปมารวมกัน
    - 1.6 การประเมินค่า คือ ความสามารถในการตีความ โดยสรุปและอาศัยเกณฑ์มาตรฐานประกอบการตีความ
  2. ด้านจิตพิสัย เป็นความรู้สึกลงทางจิตใจ และคุณธรรม มี 5 ระดับ ดังนี้
    - 2.1 การรับรู้ มีลักษณะการตอบสนอง 3 ลักษณะ คือ การยอมรับ การรับรู้และการเลือกสิ่งที่ต้องการรับรู้
    - 2.2 การตอบสนอง เป็นพฤติกรรมที่จะโต้ตอบต่อสิ่งเร้านั้นอย่างเต็มใจ
    - 2.3 การสร้างคุณค่า ขั้นนี้มีพฤติกรรมการแสดง 3 ลักษณะ ได้แก่ การยอมรับในคุณค่า การนิยมชมชอบ และการสร้างคุณค่า
    - 2.4 การจัดระบบคุณค่า การพยายามนำค่านิยมมาจัดระบบให้เกิดเป็นระบบ
    - 2.5 การสร้างค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการควบคุมความประพฤติของเด็กตามค่านิยมที่ยึดถืออย่างยั่งยืน
  3. พฤติกรรมด้านทักษะกระบวนการ การแสดงออกถึงความสามารถด้านการปฏิบัติ 5 ระดับ คือ
    - 3.1 การรับรู้ โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง
    - 3.2 การเตรียมพร้อม เช่น ด้านร่างกาย ด้านสมองและด้านอารมณ์
    - 3.3 การตอบสนอง การเลียนแบบและการลองผิดลองถูก
    - 3.4 ความสามารถด้านกลไก เป็นการกระทำที่พัฒนาขึ้นมาจนมีสัมฤทธิ์ผล
    - 3.5 การตอบสนองที่ซับซ้อน เป็นความสามารถในการปฏิบัติในสิ่งที่ยุ่ยากซับซ้อนมากขึ้น
- สำหรับความเห็นของสุพัตรา เกษมเรืองกิจ (2552, น.32) สิริสรณ์ สิทธิรินทร์ (2554, น.18) และบุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 50) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพของสมาชิกของบุคคล เรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใดมากที่สุดเท่าไร เช่น พฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า มากน้อยอยู่ในระดับใด นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัยนั่นเอง รวมถึงการฝึกฝนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ของตัวบุคคลและสมรรถภาพของสมองของนักเรียน และสามารถวัดได้โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หรืออาจกล่าวได้โดยสอดคล้องกันว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของความรู้ความสามารถของนักเรียนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนทำให้เกิดการพัฒนาในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย โดยวัดได้จากการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

รูปแบบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2557, น. 218) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบสามารถวัดความสามารถของนักเรียนออกมาเป็นตัวเลขได้ มี 2 แบบ ซึ่งเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2552, น. 30–32) ซึ่งได้กล่าวถึงแบบทดสอบมี 2 ลักษณะสอดคล้องกันโดยสรุปได้ดังนี้

1. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ จะต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด ประสบความสำเร็จในการเรียน แม้ว่าผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันก็ตาม ทุกคนจะได้รับการพัฒนาส่งเสริมไปถึงขีดความสามารถของตนเอง โดยอาจใช้เวลาต่างกันในแต่ละบุคคล ความสำคัญของการอิงเกณฑ์จึงขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์เป็นสำคัญ หมายถึง จุดมุ่งหมายของการทดสอบนี้ เป็นการตรวจสอบดูว่าใครเรียนถึงเกณฑ์ ใครเรียนยังไม่ถึงเกณฑ์ ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงต่อไป เช่น อาจมีการเรียนซ่อมเสริม เป็นต้น

2. การทดสอบแบบอิงกลุ่มหรือการวัดผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการทดสอบที่เกิดจากแนวความเชื่อเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น การทดสอบแบบนี้จึงยึดคนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบ โดยการพิจารณาคะแนน ผลการสอนของบุคคลเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มด้วยการสอบจากข้อสอบฉบับเดียวกัน คนที่ได้คะแนนสูง คือ คนที่มีความสามารถสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าจะได้คะแนนลดหลั่นลงมาจนถึงคะแนนต่ำสุด

จากแนวคิดของนักการศึกษาในเบื้องต้นที่ได้กล่าวถึง ลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้กันทั่วไปนั้น ในโรงเรียน มี 2 แบบ คือ แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์และแบบอิงกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก ใช้ทดสอบในกลุ่มประชากร จำนวน 31 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ด้วยข้อสอบฉบับเดียวกันในการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนเรียนและทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน จำนวน 40 ข้อ

นอกจากนี้ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556, น. 38) พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2552, น. 47–52) และสุพรรณนิการ์ จันทร์ชมภู (2556, น. 49) ยังได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผนโดยสอดคล้องกันสรุปได้ว่า

1.1 กำหนดจุดประสงค์ของแต่ละข้อให้ชัดเจน
 1.2 กำหนดสิ่งที่ต้องการวัดให้เหมาะสมคำถาม คำตอบถูกต้อง จะช่วยให้ข้อสอบมีความเที่ยงตรง

1.3 กำหนดรูปแบบของข้อสอบให้เหมาะสม

1.4 กำหนดส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น จำนวนข้อสอบ เวลาในการทดสอบ คะแนนเต็ม เป็นต้น

2. ขั้นเตรียมงาน

เป็นการเตรียมสิ่งที่จำเป็นต่อการสร้างข้อสอบ ได้แก่ หลักสูตร แบบเรียน แบบวัดผลอุปกรณ์ในการพิมพ์ การอัดสำเนา

3. ขั้นลงมือปฏิบัติ

เป็นขั้นลงมือเขียนข้อสอบอาจทำในรูปคณะกรรมการ แบ่งงานกันเขียนข้อสอบแล้วนัดหมายเวลาประชุมวิจารณ์ข้อสอบที่สร้างขึ้น

4. ขั้นประเมินหรือตรวจสอบคุณภาพ

วัตถุประสงค์เพื่อนำผลไปปรับปรุงข้อสอบ

4.1 ข้อคำถามวัดในสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่

4.2 ข้อคำถามชัดเจนเข้าใจตรงกันหรือไม่

4.3 ข้อคำถามมีคำตอบที่แน่นอนเพียงคำตอบเดียวหรือไม่

4.4 ข้อคำถามใช้ภาษารัดกุมเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนของผู้เรียนหรือไม่

4.5 กรณีเป็นข้อสอบเลือกตอบ พิจารณาว่าตัวลวงเหมาะสมหรือไม่ เขียนข้อคำถามถูกต้องตามหลักหรือไม่ เช่น เรียงตามลำดับเนื้อหา เรียงจากง่ายไปหายาก เรียงตัวเลือกในแต่ละข้อเหมาะสมสวยงามหรือไม่

4.6 ขั้นตรวจสอบคุณภาพหลังการสอน ข้อสอบผ่านการทดสอบแล้วนำมาตรวจให้คะแนนและตรวจสอบคุณภาพอีก โดยพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

4.6.1 ค่าความยากของข้อสอบ

4.6.2 อำนาจจำแนกของข้อสอบ

4.6.3 ค่าร้อยละ (Percentage)

4.6.4 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

4.6.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.6.6 ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบ

5. ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ ความสามารถให้คะแนนที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากที่สุดภายในเวลา แรงงาน และเงินที่น้อยที่สุด

6. ต้องยากพอเหมาะ (Difficulty)

7. ต้องมีอำนาจจำแนก (Discrimination) คือ สามารถแยกเด็กออกเป็นประเภท ๆ ได้ทุกระดับ ตั้งแต่อ่อนสุดถึงเก่งสุด

8. ต้องเชื่อมั่นได้ (Reliability) คือ ข้อสอบนั้นสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอนไม่ผันแปร
วนิดา รอมธรรม (2553, น. 25) ได้เสนอว่า คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดีมี 5 ประการ
ดังนี้

1. ต้องเที่ยงตรง
2. ความเชื่อมั่น
3. ความเป็นปรนัย
4. ค่าความยาก
5. ค่าอำนาจจำแนก

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่ดีของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง ลักษณะของแบบทดสอบทั้งฉบับที่สามารถวัดได้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัดหรือวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ความเที่ยงตรงสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด มีความเชื่อมั่น ยุติธรรม มีการตั้งคำถามชัดเจน มีอำนาจจำแนกสูง และมีความยากง่ายพอเหมาะ

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นพพร ธนะชัยพันธ์ (2555, น.2) ได้ถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการสร้างตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ

2. ขั้นการออกแบบ

2.1 กำหนดรูปแบบของข้อคำถามเป็นแบบปรนัย (เลือกตอบ เติมคำ จับคู่) หรืออัตนัย

3. ขั้นการพัฒนา

3.1 สร้างแบบทดสอบ

3.2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3-5 คน โดยมากนิยมใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence : IOC) มีสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยมีการให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามข้อนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าคำถามข้อนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัด

-1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามข้อนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัดเกณฑ์

การยอมรับคุณภาพของแต่ละข้อคำถาม คือ ค่า IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ .05

3.3 ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติม หรือตัดทิ้งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. ขั้นการทดลองใช้

4.1 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มรอบรู้ (Known group) นำคะแนนไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก

พรณี ลีกิจวัฒน์ (2553, น. 200-210) ได้กล่าวว่า คุณภาพของแบบทดสอบเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะแบบทดสอบที่มีคุณภาพจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ แบบทดสอบอาจได้จากที่ผู้อื่น สร้างไว้ ซึ่งจะทำให้ไม่เสียเวลาในการสร้างแบบทดสอบใหม่ ถ้าไม่สามารถหาแบบทดสอบที่ตรงกับความต้องการได้ ควรสร้างแบบทดสอบใหม่อย่างถูกหลักวิชาและควรตรวจสอบคุณภาพของ แบบทดสอบด้วย แบบทดสอบที่มีคุณภาพควรมีลักษณะสำคัญ คือ มีความตรง ความยาก อำนาจจำแนก และความเที่ยงที่เหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความตรง (Validity)

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) หมายถึง การที่เครื่องมือวัดมีข้อคำถาม ตรงตามเรื่องที่ต้องการจะวัดวิธีการวิเคราะห์จะดำเนินการหลังจากได้สร้างเครื่องมือวัดแล้ว โดยมีวิธีการดังนี้

1.1 ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในรายวิชานั้นอย่างน้อย 3 คน ช่วยประเมินเป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

ถ้าข้อคำถามวัดได้ตรงจุดประสงค์	ได้ +1 คะแนน
ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือไม่	ไม่ได้ 0 คะแนน
ถ้าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงจุดประสงค์	ได้ -1 คะแนน

1.2 นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกคนที่ประเมินมารวมลงในแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์เพื่อหาค่าเฉลี่ย สำหรับข้อคำถามแต่ละข้อ ใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. ความยากง่าย (Difficulty) ความยากง่าย หมายถึง คุณสมบัติของเครื่องมือที่แสดงว่าข้อสอบนั้นมีความยากง่ายเพียงใด ถ้ามีผู้ทำถูกมากก็เป็นข้อสอบง่าย ถ้ามีผู้ทำถูกน้อยก็เป็นข้อสอบยาก การหาค่าความยากง่ายเป็นวิธีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย และเป็นแบบทดสอบในระบบอิงกลุ่ม มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์รายข้อ ไม่ใช่เป็นการ วิเคราะห์ภาพรวมทั้งฉบับ ค่าความยากง่ายของข้อสอบโดยทั่วไปนิยมคิดคำนวณเป็นค่าสัดส่วน (Proportion : P) ของจำนวนผู้ตอบถูกจากจำนวนผู้ตอบถูกทั้งหมดในข้อนั้น ซึ่งเป็นตัวเลขทศนิยมที่มี ค่าไม่เกิน 1.00 ดังนั้นถ้าข้อสอบข้อใดมีค่าความยากง่าย (P) = 50 แสดงว่า เป็นข้อสอบที่มีความ ยากง่ายปานกลาง คือมีผู้ตอบถูกครึ่งหนึ่งถือว่าเป็นข้อสอบที่มีคุณภาพดีมากในแง่ของความยากง่าย แต่ถ้าข้อใดมีค่า P ใกล้ 1.00 แสดงว่าเป็นข้อสอบง่ายเกินไป และข้อใดมีค่า P ใกล้ 0.00 แสดงว่าเป็น ข้อสอบยากเกินไป ไม่ควรนำมาใช้

ข้อสอบที่จะคัดเลือกมาใช้ในระบบอิงกลุ่มควรเป็นข้อสอบที่มีความยากง่ายอยู่ใน ระดับปานกลาง คือ มีค่า P ตั้งแต่ 40-60 แต่ในทางปฏิบัติมักกำหนดเกณฑ์ความยากง่ายของข้อสอบที่จะเลือกมาใช้ไว้ในช่วงกว้างขึ้น คือ ครอบคลุมตั้งแต่ระดับยาก ปานกลาง และง่าย คือ มีค่า P ตั้งแต่ 20-80

สูตรในการคำนวณค่าความยากง่ายของข้อสอบแต่ละข้อได้ดังนี้

เมื่อ	p	แทน	ค่าความยากง่าย
	R_H	แทน	จำนวนคนที่ตอบถูกของข้อนั้นในกลุ่มสูง
	R_L	แทน	จำนวนคนที่ตอบถูกของข้อนั้นในกลุ่มต่ำ
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบในแต่ละกลุ่ม (ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน)

3. ค่าอำนาจจำแนก (discrimination)

ค่าอำนาจจำแนก คือ คุณสมบัติของเครื่องมือวัดที่สามารถจำแนกบุคคลออกเป็นสองกลุ่มที่ต่างกัน เช่น กลุ่มเก่ง-กลุ่มอ่อน ในเรื่องที่เป็นความรู้ ความสามารถ หรือแบ่งออกเป็นกลุ่มบวก - กลุ่มลบ กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ ในเรื่องของความรู้สึก เช่น เจตคติ การหาอำนาจจำแนกใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดประเภทแบบทดสอบและแบบวัดเจตคติ มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์รายข้อ ข้อสอบที่จะคัดมาใช้ควรเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกอยู่ในระดับสูง คือ มีค่า r ตั้งแต่ 30 ขึ้นไป แต่ในทางปฏิบัติมักกำหนดเกณฑ์อำนาจจำแนกของข้อสอบที่จะเลือกมาใช้ตั้งแต่ ระดับปานกลาง ไปจนถึงระดับสูงและสูงมาก คือมีค่า r ตั้งแต่ 20 ขึ้นไปวิธีการหาอำนาจจำแนกของ แบบทดสอบที่นิยมใช้มี 2 วิธี คือ เทคนิค 27% และเทคนิค 50 % ส่วนวิธีการหาอำนาจจำแนกของ แบบวัดเจตคติที่นิยมใช้ คือ วิธีการทดสอบค่าทีและใช้เทคนิค 25%

$$r = \frac{R_H - R_L}{N}$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนก

R_H คือ จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกของข้อนั้นในกลุ่มสูง

R_L คือ จำนวนคนที่ตอบถูกของข้อนั้นในกลุ่มต่ำ

N คือ จำนวนผู้ตอบในแต่ละกลุ่ม (ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน)

4. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ความเชื่อถือได้ คือ คุณสมบัติของเครื่องมือที่สามารถวัดได้คงที่สม่ำเสมอ ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือวัดอาจจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ความเชื่อถือได้แบบความคงที่ ความเชื่อถือได้แบบความเท่าเทียมกันและความเชื่อถือได้แบบความสอดคล้องภายใน โดยใช้วิธีของ KuderRichardson เป็นวิธีที่ทำการวัดเพียงครั้งเดียว ใช้กับเครื่องมือวัดที่มีการให้คะแนนแบบ 0, 1 คือ ผิด ให้ 0 ถูกให้ 1 ซึ่งมีสูตรดังนี้

สูตร KR -20

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right]$$

$$S^2 = \frac{n(\sum X^2) - (\sum X)^2}{n(n-1)}$$

เมื่อ r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
k	แทน	จำนวนข้อสอบในแบบทดสอบ
p	แทน	สัดส่วนของผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ
q	แทน	สัดส่วนของผู้ตอบผิดในแต่ละข้อและ $q = 1-p$
S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ค่าความเชื่อถือได้ที่ดีคือค่าสูงๆที่ใกล้ 1.00 คือประมาณ 70 ขึ้นไป ถ้าต่ำกว่านี้ไม่มากนัก อาจนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้ใหม่ แล้วนำข้อมูลมาคำนวณใหม่ อาจช่วยให้ได้เครื่องมือวัดที่มีความเชื่อถือได้มากขึ้น

ชวนชัย เชื้อสาธุชน (2555, น. 64) ได้กล่าวถึง การสร้าง และการเลือกแบบทดสอบเพื่อใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีหรือเรื่องที่จะทำการวิจัยให้แจ่มแจ้ง
2. ลงมือสร้าง เขียนใส่บัตร ขนาด 4x6 นิ้วและออกข้อสอบให้ครอบคลุมเรื่องที่จะทำการวิจัย
3. เรียงลำดับข้อสอบที่สร้างขึ้น จากรูปธรรมไปหานามธรรม จากง่ายไปยาก ตรวจสอบคำตอบที่ถูกต้องกว่ามีการกระจายหรือไม่
4. นำข้อสอบที่สร้างขึ้นไปพิมพ์และนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มที่จะทำการวิจัย
5. ตรวจสอบให้คะแนนและวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ โดยคัดเอาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) 20 - 80 และค่าอำนาจจำแนก (r) 20 ขึ้นไป
6. หาค่าความเชื่อถือได้ของข้อสอบเฉพาะข้อที่มีค่า และ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี
7. จัดเรียงลำดับข้อสอบใหม่จากง่าย (ค่า p มาก) ไปหายาก (ค่า p น้อย) แล้วพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

กล่าวโดยสรุป การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่มีคุณภาพต้องมีขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ แบบทดสอบที่สร้างขึ้นต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข เพราะแบบทดสอบที่มีคุณภาพจะช่วยให้ได้ ข้อมูลที่เชื่อถือได้ซึ่งแบบทดสอบที่มีคุณภาพควรมีลักษณะสำคัญ คือ มีความตรง ความยาก อำนาจจำแนก และ ความเที่ยงที่เหมาะสม

ความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางบวก ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ความเชื่อ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “ความพึงพอใจ” ไว้ดังนี้

วงเดือน เจริญ (2553, น. 13) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะจิตใจที่ปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความเครียดก็จะน้อยลง ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้น และในทางกลับกันถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนองความเครียด และความไม่พอใจก็จะเกิดขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2552, น. 359) และชวลิต ชูกำแหง (2553, น. 89) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกเต็มใจและพร้อมที่จะกระทำหรือความรู้สึกรัก ชอบ ของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกในขั้นลึกลงไป เป็นการยินยอมแบบเต็มใจ และพึงพอใจ จนเกิดความสนุกสนาน และเพลิดเพลิน เช่น สนุกกับบทละครวิทยุ โทรทัศน์ สนุกกับการสนทนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สนุกกับการเรียน เป็นต้น

สิริพร บุญกุล (2552, น. 46) และอัมรัตน์ อนุวัช (2552, น.49) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อการทำงาน หรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้นความพึงพอใจในการเรียนรู้จึง หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ เช่น รู้สึกพอใจ ในการเรียนมีความกระตือรือร้น มีความสุขในการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ต่อการเรียนในแต่ละครั้ง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

การสร้างความพึงพอใจสามารถทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับตัวผู้สร้างความพึงพอใจ ผู้ถูกทำให้พอใจและสภาพแวดล้อม การจะสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ ผู้รู้หลายท่านได้เสนอทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจ ดังนี้

รัตนพร สารโสภา (2553, น. 60) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ไว้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนเกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกครูจะต้องกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย เมื่อเกิดความพึงพอใจจะเกิดผลที่ดีต่อผลการเรียนรู้ ผลที่ดีหรือนำพองานนำไปสู่ ความพึงพอใจทำให้งานที่ทำประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ความพึงพอใจคือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ ในสิ่งที่ได้เกิดจากการได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้เป็นไปตามที่คาดหวังจนทำให้เกิด การเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

วิลาวัลย์ บุญวงศ์ (2554, น. 58) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ไว้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ กิจกรรม ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัตินั้น ทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็น ส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมากน้อยเพียงใด นั่นคือ สิ่งที่ครูผู้สอนจะคำนึงถึง องค์ประกอบต่างๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

IM Salinda Weerasinghe, R. Lalitha, S. Fernando (2017 p. 533 -535) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการลงทุนเพื่อความพึงพอใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นทัศนคติระยะสั้นของผู้เรียนที่เป็นผลมาจากการ ประเมินจากประสบการณ์ของผู้เรียนซึ่งเป็นแนวความคิดเชิงบวกที่เป็นผลลัพธ์มาจากระบบ การศึกษา ทางด้านการศึกษา การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้เรียน ผู้เรียนมองว่าเวลา พลังงานและความพยายามของพวกเขาคือการลงทุน ผู้เรียนจะพึงพอใจหากพวกเขาได้รับการ ตอบสนองหรือรางวัลที่เกี่ยวข้องกับที่พวกเขาทำ ดังนั้นความพึงพอใจสามารถกำหนดเป็น ความสำเร็จที่ประสบผลตามที่คาดหวัง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ สามารถนำมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้อ การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การคำนึงถึงความต้องการในการเรียนรู้ ของผู้เรียน ซึ่งมาจากการทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติเชิงบวกกับการเรียนรู้ ความพึงพอใจนั้นจะทำให้มี ส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของผู้เรียนได้

การวัดความพึงพอใจ

พิตร ทองชั้น (2552, น. 11-12) และชวลิต ชูกำแหง (2553, น. 113-114) ได้กล่าวว่า การวัด ความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดี จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหาร การควบคุมงาน และเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนความคิดเห็นของ ศิริชัย กาญจนวະสี (2552, น. 22) ให้แนวคิดสอดคล้องกันเกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจ ทักษะคติหรือเจตคติเป็นนามธรรมเป็นการแสดงออกค่อนข้างซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทักษะคติโดยตรง แต่เราสามารถวัดทักษะคติโดยอ้อมได้โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตจำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น ถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาของการวัดทั่ว ๆ ไป

1. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีที่จะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

2. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

3. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้มากอย่างแพร่หลายวิธีหนึ่ง

บุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 72-74) และสมนึก ภัททิยธนี (2554, น. 36-41) ได้กล่าวว่าแบบสอบถามความพึงพอใจมีลำดับการสร้างเพื่อวัดความพึงพอใจ ดังนี้

1. ศึกษาข้อความแสดงถึงความพึงพอใจและสร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนโดยกำหนดระดับคะแนนของความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ 5, 4, 3, 2, 1 และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายและค่าที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ดังต่อไปนี้

ระดับ 5	4.51-5.00	หมายถึง	พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	3.51-4.50	หมายถึง	พึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	2.51-3.50	หมายถึง	พึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2	1.51-2.50	หมายถึง	พึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	1.00-1.50	หมายถึง	พึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนข้อความต้องแสดงถึงความรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริง และข้อความต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน

2. นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่ภาคสนามเพื่อหาค่าและค่าความเชื่อมั่นหรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach Lee J.(1970) เพื่อปรับปรุงข้อความก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจ ทำได้โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต โดยเฉพาะการใช้แบบสอบถาม นิยมใช้กันโดยทั่วไป โดยใช้ค่าเฉลี่ย การแปลผล เป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert,1970) 5 ระดับ คือ มีความพึงพอใจมากที่สุด (5) มีความพึงพอใจมาก (4) มีความพึงพอใจปานกลาง (3) มีความพึงพอใจน้อย (2) มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (1)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

สนธยา อะโน (2551, น. 69-70) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ตำนานเวียงมะลิกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ตำนานเวียงมะลิกา เป็นหนังสืออ่านประกอบ สาระเพิ่มเติมวรรณกรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประชากรที่ศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียน บ้านห้วยศาลา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า ได้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ตำนานเวียงมะลิกา ที่มีความสมบูรณ์ถูกต้อง สามารถนำไปใช้เป็นหนังสือ อ่านประกอบได้ ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก

นิตยา ตระกูลไทย (2552, น.บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชุด เทียวทั่วไทยไม่ไปไม่รู้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีประสิทธิภาพ 81.76/80.67 และการทดลองสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เทียวทั่วไทยไม่ไปไม่รู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อำพร พ่วงแม่กลอง (2552, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชุด ภูมิปัญญาสู่อาชีพ ในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนเทศบาล 1 (แดงอ่อนเดิมวิทยา) สังกัดสำนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 44 คน ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด ภูมิปัญญาสู่อาชีพในท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.21/84.64 และทำการสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด ภูมิปัญญาสู่ท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับมากที่สุด

วิมล ภาคภูมิวิวินิจฉัย (2553, น. 95) ได้ทำการศึกษาค้นคว้า เรื่อง ผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เชียงรายบ้านเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองหม้อ อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 10 เล่ม ผลการศึกษา พบว่า 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด เชียงรายบ้านเรา มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 88.50/87.64 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ได้คะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 14.29 คะแนน หลังเรียนได้เท่ากับ 34.57 คะแนน คะแนนความก้าวหน้าได้เท่ากับ 20.28 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.72 3) ผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.99$, $\sigma = 0.02$)

กุสุมาลย์ ประยงค์หอม (2553, น. 48-50) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อมเมือง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดาราคาม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดาราคาม กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรศักดิ์ เสือจ้อย (2554, น. 43-44) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้โดย การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ท้องถิ่นล้าลูกกา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดพิชชอดม อำเภอล้าลูกกา จังหวัดปทุมธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 12 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Pupursive sampling) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 6 เล่ม อยู่ในระดับมากที่สุด

ไอสา ไสภารักษ์ (2556, น. 118-120) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หนังสืออ่าน เพิ่มเติม ชุด นิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนคำม่วงจรัสวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 3 จำนวน 22 คน ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.56/83.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์

80/80 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทาน ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม มีค่าเท่า 0.8052 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ 80.52 นักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด นิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.45)

คงศีล จันทสุข (2557, น. 102-106) การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุด เมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัย สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการศึกษา ครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโนนยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งกำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชุด เมืองอุบลราชธานี ศรีวนาลัย สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.57/91.80 สูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐาน ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังจากเรียนรู้โดยใช้ หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุด เมือง อุบลราชธานี ศรีวนาลัย หลังเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนรู้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่าน เพิ่มเติม ชุด เมืองอุบลราชธานี ศรีวนาลัยของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$)

อินทง จันตา (2559, น.113-114) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย ของกลุ่มเป้าหมายและการใช้หนังสือเรียน ของกลุ่มควบคุม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแก่นวิทยา จังหวัดเชียงราย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียน บ้านแก่นวิทยา อำเภอเชียงของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 18 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายและนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 18 คน ของโรงเรียนบ้านเกี๋ยง อำเภอเชียงของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 เป็นกลุ่มควบคุม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลการหาประสิทธิภาพ ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 13 เล่ม โดยใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยภาพรวมนวัตกรรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ 80/80 ได้ประสิทธิภาพเท่ากับ 86.50/92.08 (2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของเป้าหมายโดย

หลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย และสูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังการใช้หนังสืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมาย สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 18 คน ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92, S = 0.21$)

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Artin Marshall and Garry, (1978, p. 201-216) ศึกษาการใช้เวลาในขณะที่อ่านหนังสือการ์ตูน และ การอ่านหนังสือธรรมดา โดยใช้ชั้นเรียนเกรด 3 จำนวน 42 คน จัดให้กลุ่มหนึ่งอ่านหนังสือการ์ตูน อีกกลุ่มหนึ่งอ่านหนังสืออิงหลักสูตร โดยแต่ละกลุ่มอ่านอย่างมีอิสระวันละ 20 นาทีตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์พบว่า ทักษะการอ่านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือการ์ตูน การใช้เวลาในการอ่านหนังสือการ์ตูนใช้เวลาน้อยกว่าการอ่านหนังสืออิงหลักสูตรและพบว่านักเรียนที่อ่านหนังสือไม่เก่งสามารถทำความเข้าใจ และได้ประโยชน์จากหนังสืออิงหลักสูตรมากกว่าหนังสือการ์ตูน

Bundy, B.A. (1983, p. Abstract) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและพัฒนาเพื่อหาประสิทธิภาพด้านการอ่านของนักเรียนในระดับเกรด 4 เกรด 5 และเกรด 6 โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 คน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ของระดับชั้น เพศ และประสิทธิภาพในการอ่านและวิเคราะห์ผล เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ เด็กเกรด 4 และเกรด 6 มีความสนใจในเรื่อง เหตุการณ์ บ้านเมืองและการผจญภัยมากกว่าเด็กเกรด 5 ขณะที่เด็กหญิงในเกรด 5 มีความสนใจและชอบอ่านนิทาน โคลงกลอน เรื่องเกี่ยวกับชีววิทยา สัตว์ และการ์ตูน ในขณะที่เพศชายมีความสนใจในเรื่องของวิทยาศาสตร์และกีฬา

Fusco, F.J. (1983, p. 219) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนากับการเรียนรู้และปฏิบัติการตอบสนองด้านวรรณกรรมของเด็ก โดยใช้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจาก Shorchan Wading Rever School ให้นักเรียนอ่านหนังสือที่คัดเลือกไว้แล้วอย่างอิสระ แล้วนำหนังสือที่นักเรียนเลือกอ่านมาวิเคราะห์ด้วยระบบวิเคราะห์วรรณกรรมเพื่อการศึกษา หลังจากเก็บข้อมูลเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของกลุ่มพบว่า นักเรียนมีปฏิบัติการตอบสนองต่อเรื่องต่างกัน นักเรียนจะตอบสนองต่อเรื่องที่จัดคู่ต่อการเรียนรู้ได้ดีกว่า และพัฒนาการการเรียนรู้จากการอ่านวรรณกรรมขึ้นอยู่กับสติปัญญาของนักเรียนอีกด้วย จากการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้สื่อในรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมกลุ่มสาระที่นักเรียนเรียนรู้ สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนตอบสนองต่อการเรียนรู้และช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น

Burden, M.K (1994, unpage) ศึกษาเรื่องการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูการอ่านในชั้นเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 12 (grade 12) จำนวน 161 คน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นหลายประเภทและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการศึกษาพบว่า หลังจากนักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเป็นเวลา 2 เดือนแล้ว นักเรียนสามารถสร้างเกณฑ์ในการเลือกอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้และสามารถประเมินความก้าวหน้าในการอ่านหนังสือของตนเองได้เป็นอย่างดีในระดับมาก

Chilcoat, G.W. (1993, unpage) ได้ศึกษาเรื่อง การสอนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่ดีแก่นักเรียน โดยใช้หนังสือการ์ตูนประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและหน้าที่พลเมืองที่ดีเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 2 (grade 2) จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนสามารถให้คำแนะนำการพัฒนาหนังสือการ์ตูนและครูสามารถใช้หนังสือการ์ตูน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้